

Llibreta de Pequín

Vicent Partal

PRÒLEG

La primavera de 1989, durant sis setmanes eternes, Pequín va viure la llibertat. El detonant va ser la visita de Mikhaïl Gorbaxov a la capital xinesa en els moments inicials de les reformes a l'URSS, amb el món fascinat per l'esclat de llibertat que s'hi vivia. A Pequín, particularment a la Universitat de Beida, els joves escoltaven la ràdio en rus i somiaven que aquell canvi radical fóra possible també al seu país. La mort de Hu Yaobang, un dels líders reformistes apartats de la cúpula del poder i un incendiari discurs de l'aleshores desconegut Wang Dang, el 15 d'abril al triangle universitari, van portar cinc-cents estudiants fins a la plaça de Tiananmen, el cor de la república popular i de la Xina mil·lenària. L'escenari perfecte per a una revolta però, com sabríem al final, també per a una massacre.

Entre aquell dia i la matinada del quatre de juny milions de persones van intentar canviar el rumb de la història. El quatre de juny, però, l'exèrcit sarcàsticament dit *popular* va prendre la plaça i va matar centenars de persones. A Wang Dang el van veure baixar el darrer de la placeta al voltant del monòlit que havia esdevingut una mena de quarter general del moviment democràtic, del moviment dels estudiants. Immediatament després, i fins avui, la repressió s'apoderà dels carrers i les places on durant setmanes tot havia semblat possible.

Aquest llibre és la transcripció, més o menys retocada i feta literatura, dels textos que conté la llibreta que em va acompanyar aquells dies a Pequín. Cada vegada que he anat a treballar a un altre país, cobrint qualsevol esdeveniment, una llibreta m'ha acompanyat per a prendre-hi notes, apunts, esborranys del que havien de ser cròniques per als uns o per als altres. Durant anys aquesta llibreta de color negre l'he guardada a casa en una estanteria, només per als meus ulls. Però la proximitat de la commemoració dels vint anys de la revolta m'ha fet rellegir-la amb uns altres ulls i pensar que podria interessar a algú.

El fet que els amics d'Angle, Cossetània i especialment Bromera hagen posat en marxa Edi.cat i que fóra possible fer d'aquest el primer llibre comercial en català només publicat com a llibre electrònic va afegir una motivació inesperada a la seua finalització, ja que en VilaWeb pensem que el futur de la distribució comercial d'informació

passarà també per aquests aparells i aquesta, en conseqüència, era una oportunitat excel·lent per a provar-los.

En qualsevol cas, ha de quedar clar que això no és el recompte periodístic de la primavera de Pequín. Hi ha d'altres llibres que ho fan molt bé i no pense competir-hi. Aquest és només el report del que jo vaig viure-hi i veure-hi, enmig de l'excitació que provoca sempre saber-se part de la història i de la preocupació de treballar en un país desconegut, on jo vaig arribar perquè la meua faena principal aleshores era l'URSS i tot el que hi estava passant. Per això el lector hi trobarà una crònica dispersa i que és un pèl caòtica, però, també, un testimoni amb el valor que pot tenir, el de la presència i el de la vivència. No he volgut fer cap retoc significatiu. No he afegit dades rellevants que avui sabem i que expliquen molts dels interrogants que vam viure aquells dies. Ni he volgut explicar el que no vaig veure en persona, especialment la massacre del dia quatre de juny, que va passar hores després de la meua marxa i de la qual el meu company José Luis Márquez va ser un dels pocs testimonis periodístics i sembla que l'únic càmera professional que la va poder gravar.

Setmanes després del final de la revolta vam saber que el govern xinès havia copiat totes les cròniques de les televisions occidentals i les feia servir com a proves per a condemnar a mort joves que havien participat en la revolta. Des que ho vaig saber, em persegueix el pensament que una imatge nostra, meua, haja pogut portar a la mort algun d'aquells valents. Aquest llibre, per això, és també la reivindicació d'una generació d'estudiants que va portar la Xina més prop de la llibertat del que mai no ha estat. I una incondicional abraçada solidària.

LLIBRETA DE PEQUÍN

La veu del comandant de l'avió em desperta avisant que estem volant sobre Istanbul. Em sembla que he dormit des que l'aparell rodava per la pista, abans d'enlairar-se. Note aquella aspror de boca que acompanya els sons curts mentre mire a dreta i esquerra. Hi ha un segon de confusió. A l'aeroport han pujat uns quants afganesos, reglamentàriament uniformats de mujahidins i un llegeix alguna cosa distret a la cadira que tinc al costat. El meu cap dubta un segon fins que recorde que el vol fa una escala a Karachi, on supose que baixaran per a dirigir-se al seu país. Jo continuaré fins a Pequín, un trajecte rematadament llarg.

* * *

L'avió porta una espècie de pantalla que marca on som, cap a on anem i quant ens queda. Set hores de vol encara fins al Pakistan. Amb un simple colp d'ull veig molts afganesos. N'hi ha un parell que parlen excitats al fons del passadís sota la mirada atenta de l'hostessa suïssa de l'avió. No crec que entenga res. Capte només la paraula Jalalabad, repetida una vegada i una altra. No sé si parlen de la batalla però ho intuïsc. El barret, la camisa per fora i algun braç amputat denoten clarament que han anat a Europa a cercar solucions mèdiques però que tornen per a enfrontar-se als russos o, millor dit, al nou govern prorus. Mirant el mapa de la ruta a la pantalla grossa em pregunte què es deu sentir quan sobrevoles el teu país i saps que allà sota es disparen els uns als altres amb una ferocitat remarcable. Mentre ho pense, com si m'haguera endevinat el pensament, el meu veí em pregunta en un francès limitat però suficient si vaig al Pakistan. Li dic que no, que quan ells baixen jo seguiré a la Xina. Em pregunta a què hi vaig i dubte a respondre. Finalment, li explique que sóc periodista, que seguisc l'actualitat russa i que hi vaig perquè hi va Gorbtxov. Es remou a la cadira només de sentir el nom. Els soviètics no són al seu país des de fa tres mesos però ell no s'ombla que trobe una gran diferència en això. «*Mauvais, mauvais...*», són dolents repeteix amb una mirada penetrant. Li pregunte si sap alguna cosa de com va l'assalt a Jalalabad. Les notícies que ens arriben són que els mujahidins no aconsegueixen

forçar les defenses del règim de Najibullah. «Amb l'ajut d'Al·là hi entrarem», em diu mentre es capfica en el seu llibre i potser en el seu somni *inx-Al·là*. Em fixe que porta unes sabatilles esportives espectaculars i que al terra té una crossa. Suppose que jo puc parlar de la guerra fredament, com un observador, però a ell li va el cor en ella, així que decidisc respectar el seu silenci sobtat.

* * *

Em feia una certa il·lusió veure Teheran des de dalt, aquella extensió humana que sembla inabastable, però no he pogut. Mentre sobrevolàvem la ciutat dels aiatol·làs ens posaven un film i obligaven a tenir les finestres abaixades. Una pel·lícula, a més, americana (*Working Girl*), tan insípida i distreta com narcotitzant. La majoria dels paisatges em són molt coneguts, inclòs un trajecte en el ferri de Staten Island, una de les meues aficions preferides a Nova York. És inevitable, doncs, que em deixi portar. Dues xiquetes menudes que van al meu darrere organitzen una gresca considerable fins que el seu pare les fa callar amb massa severitat, trobe. Una d'elles passa cap al bany remugant en xinés i comence a captar la dificultat lingüística que m'espera.

* * *

Són les 8 i 25, hora nostra, i parem a Karachi. Quaranta minuts, diuen. Ací és ben entrada la matinada. No ens deixen baixar de l'aparell però aconseguisc traure el cap per la porta i respirar una mica d'aire pur mentre baixen els afganesos i puja una tropa frenètica que neteja la cabina a tota velocitat. A tanta que fins i tot em tiren els diaris. Amb la mà d'hores que em queden encara! Potser serà l'excusa per a començar a llegir els dos llibrots que he carregat sobre la Xina. És un viatge estrany per a mi, que no conec gairebé res de la Xina. La presència de Gorbaxov és una excusa raonable per a la meua presència a Pequín, però em tem que serà complicat viure-hi en una societat de la qual ignore moltes referències i no només la llengua o l'escriptura. M'han explicat, per a donar-me confiança, que Juan Restrepo hi acudirà des de la corresponsalia de Manila. Però a part que tot cau a l'Àsia no sé veure molt la relació entre les Filipines i la Xina. Confie en qualsevol cas que podrem fer un bon equip. Potser ens podrem repartir alguna faena. A part de les llengües (jo enviaré les cròniques en català i ell en espanyol) potser jo podria acompanyar més als meus amics russos mentre ell s'encarrega dels complicats xinesos. Mentre m'hi capfique, l'avió s'enlaira de nou i jo llegisc en els

llibres que fins i tot els gestos quotidians són diferents i que a la Xina mai ningú diu que no a res perquè es considera un gest de mala educació...

* * *

Ja volem sobre la Xina. Des de Karachi, l'avió ha passat per l'Índia, Bangla Desh i Birmània per a esquivar l'Himàlaia. Volem molt alt segons la pantalla. Ara som sobre Kunming i el sol ja és ben poderós. No he tornat a dormir. La becada inicial sembla que m'ha llevat la son, però així he pogut llegir molt. Ara tanque els papers i mire amb curiositat cap avall. Els xinesos li diuen al seu país Zhōngguó, això és «El regne del Mig» o la «Terra central» i l'etimologia ja indica coses, com pràcticament sempre. Durant segles sembla que, a més, a la resta del món ens encabien en quatre grans grups, corresponent als punts cardinals que es despleguen des d'ells, des del centre, doncs. Molt coherent tot plegat.

* * *

Sobrevolem Wuhan i el riu Iang-Tsé. El riu és d'un color marró molt intens que des de l'altura impressiona. Sembla migdia.

* * *

L'aeroport de Pequín és sorprenent. Xicotet, vell, malgirbat. Res a veure amb el que se suposa que ha de ser l'aeroport d'una de les ciutats més grans del món. D'entrada, només s'hi veu una dotzena escassa d'aparells i l'edifici és més que limitat. Una sola i única cinta per a replegar les maletes. En qualsevol cas, no em queixaré perquè durant uns minuts he temut que me les hagueren perdut. Cerque, com a primera faena, on canviar diners. Un enrenou que per ell sol ja és complicat. Resulta que el iuan té dues versions, una per als locals i una altra per als estrangers, amb bitllets clarament diferents. I això significa que segons quines coses no te les podràs pagar perquè no t'acceptaran una moneda que els que la reben no la poden usar. En la petita cua que s'ha format davant de la finestreta, una de sola, de canvi, un francès diu que no cal preocupar-se. Que el mercat negre absorbeix tants bitllets com siga necessari i que no trobarem problemes per a col·locar-los. Quan em toca, el senyor que hi ha darrere la finestra mira els meus dòlars com si no n'haguera vist cap mai. Els toca i els torna

a tocar, volta i gira. Finalment, accedeix a donar-me el canvi i intente somriure, però veig que ell no em fa ni cas. Deixem córrer les formalitats, doncs.

* * *

Puge al taxi i demane que em porte a l'hotel Mövenpick, inclòs pel que deduïsc en el *pack* de Swiss Air. El conductor posa cara de no saber on és i això em preocupa. He passat gairebé un dia volant i no és el millor moment per a posar a prova la meua paciència. Finalment, consulta, em sembla a mi que a crits, amb els seus col·legues i puja decidit. Fa un gest amb la mà que pretén voler dir «confiança!», però que a mi em sona més a «coratge!» i arranca. I comença l'odissea. La broma no és menuda. Descobrisc quan hi arribe que estic a més d'una hora del centre de la ciutat, perdut en un indret que em diuen que és prop de la Gran Muralla. L'edifici és correcte i fins i tot té un toc així localista que fa graciós, amb conills i ànecs corrent pel jardí. Però vista la incapacitat del taxista i la distància enorme que hi ha en el mapa comence a pensar que el viatge va malament. No sé com m'ho faré per a treballar al centre i pujar i baixar constantment fins ací dalt. Els productors de la tele en aquestes coses no solen pensar massa. Pequín para tan lluny que no vindrà d'una hora. Però mentre veia passar carretera i més carretera començava a alarmar-me. Tot són rectes inacabables i ciclistes conduït com gent posseïda. Durant uns minuts m'he distret pensant a qui seria el primer que atropellaríem i en calcular quants ciclistes hi ha per cada cotxe que veig. La xifra que em resulta és al voltant de cinquanta, que és molt més del que estic disposat a acceptar com a raonable. Només la son que em va guanyant per moments m'ha aportat una calma relativa mentre el meu taxista anava movent la mà espasmòdicament amb els dits molt pronunciats cap a dalt per fer veure que sap cap a on va. I el clàxon que no para, com a argument suprem per a espantar els de les dues rodes. Ai, mare de Déu...

* * *

Escriure en la furgoneta que ens posa a disposició l'hotel per a baixar al centre és un exercici ingrat. Les frenades en sec són constants, provocades per l'enrenou ciclista i pel mal estat general del paviment. Guarde la llibreta, doncs, i opte per relaxar-me. En agafar un revolt molt pronunciat, apareix al nostre davant un gran parc esportiu amb una quantitat notable de gent fent exercicis de relaxació al mig de la gespa. Són

exercicis lents que consisteixen a estirar els braços i flexionar les cames gairebé com si es tractara d'una dansa. Plàsticament és bell, perquè són molts i té un punt coreogràfic vistós. Finalment, arribem a Tiananmen i la furgoneta ens deixa en una punta de la plaça. No l'havia vist mai i la primera imatge és corprenedora. Abans d'eixir havia llegit que fa deu vegades l'espai de la plaça de Catalunya de Barcelona, però sóc incapaç d'apamar-ho ací en directe. De fet, em costa entendre on acaba malgrat les sòlides referències que l'emmarquen: la Ciutat Prohibida, el Palau del Poble, el Mausoleu de Mao. Té un punt que sembla inabastable i me l'imagino plena en les enormes concentracions que han marcat la història d'aquest país. Deu impressionar, certament. Per a bé i per a mal, depén d'on caigues.

* * *

Acudisc a l'oficina del govern on ens acrediten per a seguir la cimera sino-soviètica. Endreçat tot amb un punt de marcialitat, malgrat l'intent de mostrar-se amables. Molta documentació en xinés i rus i poca en anglés, però la suficient per a fer-me una idea de quins seran els actes oficials. Gorbaxov arriba des de Moscou i els papers indiquen que serà rebut amb tots els honors a la plaça de Tiananmen. Fa dècades que un líder soviètic no visita la Xina i sembla que els xinesos tenen un gran interès que tot isca perfecte. Em sorprén que realment donen molts detalls sobre l'arribada, el recorregut que farà amb les hores més o menys exactes de cada pas per cada avinguda. Em lliuren una acreditació enorme blava i blanca que m'he de penjar al coll i em repeteixen una vegada i una altra, fins a fer-se realment pesats, que la porte sempre en un lloc visible i que no me la lleve de damunt per res del món. Rondant entre els funcionaris xinesos hi ha algun rus poc dissimulat. En un rogle, uns quants companys interroguen els russos sobre què pensen de la protesta dels estudiants a la plaça. Una colla de joves fa dies que hi són. Van entrar per a honorar Hu Yaobang, un líder reformista mort fa pocs dies i que volen que siga rehabilitat, però sembla que tinguen intenció de quedar-s'hi. Els russos fugen d'estudi. No en volen ni parlar. Sembla que tinguen la consigna de no posar més problemes encara als xinesos. Els xinesos, per això, es mostren molt tensos si els preguntes sobre l'improvisat càmping protestatari. Un d'ells, empipat per les meues preguntes, em recrimina si pretenc donar-li lliçons de democràcia i sense donar-me temps a respondre afegeix que quan *nosaltres* encara no havíem inventat Roma *ells* ja manaven a Pequín. La paradoxa de veure un funcionari comunista assumint el

passat de les dinasties imperials xineses em resulta tan commovedora com significativa. Insinuant, fins i tot.

* * *

Amb el Márquez, que porta la càmera, i el Restrepo ens allarguem fins a la plaça, picats per la curiositat. Hi ha uns centenars d'estudiants, arremolinats en el monument que en diuen *Als herois del poble*. Això és una mena d'obelisc ample al qual s'accedeix per unes escales de dos nivells que el ressalten i on ara seuen estudiants amb cara seriosa. Com totes les coses en aquesta plaça, dir-ne gran és poc. El posat dels estudiants contrasta notablement amb els relleus propagandístics que hi ha a la base del monument. Intente comptar els esglaons per a fer un càlcul aproximat de quants estudiants deu haver-hi però no resulta tan senzill. Entre el primer i el segon nivell d'esglaons hi ha una espècie de replanell ample ple de joves, de bosses de roba, d'alguna tenda de campanya i tot. Convenim que no deuen passar del miler i, ben mirat, si no fóra perquè han desplegat algunes banderes, la rebuda a Gorbaxov es podria fer sense massa problema ja que hi ha plaça de sobres. Però i si criden o fan algun acte violent? De violents, no en semblen gens, la veritat, però vés a saber. Han posat un retrat gros de Hu Yaobang amb flors i llegeixen textos amb l'ajuda d'uns petits megàfons que no poden competir de cap manera amb la megafonia oficial de la plaça. Restrepo diu que la gran virtut dels xinesos és la curiositat i que aquest és també el seu gran defecte. No ho veu clar, com acabarà tot això. Fem una primera crònica per enviar a casa amb els estudiants de fons. I, efectivament, tot d'una que plantem la càmera ens vénen a preguntar coses, la curiositat. Ens pregunten si sabem si els desallotjaran, pregunta que em veig incapaç de respondre. Se'ls veu confiats però preocupats. Em tem que són molt pocs si és que volen aturar la cerimònia oficial. Alguns d'ells només parlen xinés però repeteixen com una coda *glasnost!*, *glasnost!*, amb entusiasme. I això mateix ja és una pista. De les dues grans paraules que la reforma soviètica ha posat en circulació a escala mundial ells prefereixen *glasnost* (això que ens hem acostumat a traduir com a «transparència» encara que vol dir «pensar diferent») a *perestroika*. Tota una declaració de principis.

* * *

Després d'enviar la crònica hem començat a pensar en les incomoditats típiques. On menjar, per exemple. Als hotels hi ha restaurants passablement occidentals i he des-

cobert amb sorpresa que al costat de la plaça hi ha un Kentucky Fried Chicken, que certament no m'esperava i que afirma en un cartell a la porta que és el més gran del planeta. Però tenim ganes de tastar alguna cosa realment local. Una periodista francesa ens recomana una àrea que hi ha a prop, al voltant d'un surrealista mercat de pardals. En realitat, es tracta d'una espècie de ciutat en miniatura on hom compra i ven de tot. Els carrers són minúsculs i estrets amb una gentada que es mou de forma anàrquica en totes les direccions. A l'entrada, hi ha un barber a l'aire lliure que talla a gran velocitat, pel que he pogut observar, i a les botigues que hi ha contra les parets que emmarquen el recinte venen animals a la de la dreta i tota mena de quincalla a la de l'esquerra. He vist que per pesar les gallines les penjen directament pel coll. L'au, sorprenentment, no mor mentre comprador i venedor especulen amb les peses a la recerca d'un acord sobre la seua grandària. Hauré de preguntar a can Maresma si és que les gallines no s'ofeguen, perquè juraria que ha estat prou temps basculant per a quedar-se fregida. La part de les quincalles és espectacular. En un mateix taulell pots trobar versions infinites del *Llibre Roig* de Mao i pipes de nacre per a fumar opi –per a decorar, matisa el venedor–. Tothom porta unes targetes monumentals amb foto gran i vinga segells oficials que els acrediten com a venedors, però l'ambient de soc contrasta massa amb tanta pretesa oficialitat. No crec que controle ningú gran cosa del que passa ací.

Finalment, hem sopat a peu dret en una paradeta que cuinava ànec i te'l donava ja tallat amb unes pastes estranyes. Hem hagut de discutir sobre com pagar, per culpa de la versió per a estrangers de la moneda, i he entès ràpidament de què va la cosa. Ells, de primer, es fan pregar i després te l'accepten però et diuen que no et poden tornar el canvi ja que teòricament la policia em podria detenir a mi si portava moneda dels locals. Com si em feren un favor i tot, vaja. Sonaria molt amable si no fóra perquè el canvi pot ser més que el que havien de cobrar.

* * *

Eurovisió ha instal·lat el seu operatiu a la planta vuit del Sheraton Great Wall, reconvertint les habitacions en cabines d'edició, sales de redacció i controls tècnics. Enviem el senyal cap a Europa directament des de l'hotel, on han instal·lat grans parabòliques als jardins. Em sobta. Als països comunistes normalment t'obliguen a anar a emetre a la televisió local –per a controlar i si pot ser copiar el que emets–. Hi ha també tots els americans, des de la CNN amb el Bernie Shaw al capdavant, fins la CBS amb Dan Rather, però ells han instal·lat els seus propis platós i redaccions. A les habitacions de l'hotel hi ha el

senyal de CNN International, cosa que sembla que provoca un cert malestar als seus competidors. Nosaltres tenim un espai reduït però que funciona bé per a muntar i preparar les cròniques, i cal reconèixer que això de tenir l'enllaç de satèl·lit a la mateixa planta és una meravella. Pots aprofitar fins el darrer segon i encara et vénen a cercar i tot si hi ha un forat en l'escaleta i pots avançar l'enviament. Els tècnics de l'EBU són quasi tots francesos i se'ls veu eficaços. L'única cosa que no m'agrada és que l'ambient no té res de xinés. Ni els cambriers ho són, i el contrast entre el carrer i el búnquer (li hem començat a dir així) és massa gran. Hem contractat un xofer xinés perquè ens porte amunt i avall i ara, quan ha entrat a l'hotel i ha vist la planta de les televisions, s'ha posat les mans al cap. Només parla xinés, la qual cosa és un problema, però s'expressa amb molta gràcia amb les mans i amb els gestos. Com que em veig incapaç de recordar el seu nom, he decidit que li diré Joanet i ell ho ha captat ràpidament. Va repetint el seu nou nom amb variacions fonètiques molt subtils que intente classificar de forma ordenada.

* * *

L'avió amb Gorbaxov ha arribat avui al migdia i la cerimònia oficial de recepció l'han suspesa. Ens ha agafat a tots de sorpresa. És cert que per a poder-la fer amb normalitat havien de desallotjar els estudiants, però finalment no els han tret i han preferit passar per la vergonya d'haver de suspendre una recepció d'Estat, precisament en la visita del cap d'Estat que segurament el govern xinés té més interès a cuidar ara. Els membres de la delegació russa m'han dit que ells no posaran cap problema i que ja han fet saber als xinesos que no estan decebutos ni empipats. Més aviat se'ls veu distrets. Gorbaxov, la veritat, és que està passant una temporada de molta pressió popular al carrer –fa uns mesos al Bàltic es va haver de barallar de valent amb la gent que l'increpava mentre la tropa dels periodistes ens ho miràvem estupefactes—. Avui diria que, potser per això, estan contents i tot. Com si diguérem que ja els està bé per una volta no ser els dolents. Als xinesos, però, se'ls nota molt el nerviosisme.

* * *

A la plaça cada vegada hi ha més criatures. És difícil fer-se una idea de quina edat tenen. A mi em semblen extraordinàriament joves, però si són universitaris no ho poden ser tant. Han omplert el monument de banderes i pancartes. L'anul·lació de la recepció oficial ha caigut com una bomba que els ha animat de forma extraordinària.

Ho viuen com una gran victòria. M'han volgut presentar la que sembla que és una de les líders del moviment, una xicota de faccions serenes però nerviosa i tensa que es fa dir *Passionària* i que té per nom Chai Ling. No parla anglés però a través d'un altre company seu hem pogut parlar una estona. S'expressa amb una suavitat sorprenent. Té una cara molt redona i un cabell molt fi. M'ha demanat si conec la Passionària de debò, la Dolores Ibárruri. Li he dit que no i s'ha decebut molt. Ella ha llegit la història de la vella dirigent comunista espanyola amb passió. Sap escenes i moments dels quals jo no tenia ni idea. Li he preguntat com acabarà tot plegat i m'ha etzibat un discurs de més de deu minuts que el pobre del seu company anava traduint com podia. No pensen marxar de la plaça fins que les seues reivindicacions no siguen escoltades. I si ahir aquestes eren la reivindicació de la figura de Hu, avui ja demanen que Gorbaxov els visite i que intercedisca davant les autoritats xineses per a obrir un diàleg com el que aquests dies té lloc al moscovita Congrés dels Diputats del Poble. Això no passarà, però ells semblen disposats a forçar-ho. Alguns xicons han començat una vaga de fam i s'han posat cintes al cap amb inscripcions relatives a morir pel que creus i a la força de la joventut. Mentre féiem un volt, han arribat dues ambulàncies i s'han emportat un parell de vaguistes. Fa un sol molt pesat que no és ideal per a la fam. La policia opta per una aproximació molt suau. El trànsit continua obert a les avingudes que travessen la plaça per baix i per dalt i no es veuen molts uniformes. A la porta del parlament sí que hi ha una força considerable, però res més.

* * *

Segon dia d'anul·lacions. Era previst que Gorbaxov fera avui una ofrena floral davant la tomba de Mao i tampoc l'ha feta. Ara sí que comence a pensar que això s'embolica molt. Hem estat a la nit fins ben tard en la plaça, esperant a veure si desallotjaven els estudiants, que cada vegada són més. De matinada, han passat per la Changan, l'avinguda que tanca la plaça per la Ciutat Prohibida, unes unitats de policia amb les sirenes enceses, que han fet botar com una molla els xiquets. Ràpidament, han organitzat cordons humans, agafant-se pels braços a l'alçada dels colzes, molt junts. Ens ha sorprés l'ordre i la velocitat amb què ho han fet, senyal clar que havien assajat. Tenen uns megàfons xicotets que no paren de donar ordres amb un enorme ímpetu. Ara, al voltant del monument, ja hi ha un nombre considerable de tendes de campanya, pancartes i banderes. Quan la policia ha passat de llarg sense entrar-hi han començat a abraçar-se i han improvisat una mena de ball amb unes flautes menudes

que molts d'ells porten. Nosaltres hem dubtat molt, però finalment hem optat per anar a dormir. Això fa pinta que durarà uns quants dies i no podem passar totes les nits a la plaça esperant que passe alguna cosa. De tota manera, he decidit cancel·lar la meua habitació, aquella que tinc camí de Mongòlia, i m'he instal·lat al Sheraton amb els altres companys de TVE. Tot cau més a prop.

* * *

La gran tenda on hi ha els vaguistes de la fam és l'únic espai mínimament protegit de la plaça. Allà hi ha gent a la porta que et demana on vas o d'on vénis. Els xicots són estesos a terra cap contra cap. Molts tenen ja enganxat al braç líquid intravenós, amb aquelles bosses que pengen. Sembla com si algun hospital haguera assumit la cura dels xiquets. Hi ha infermeres amb còfia reglamentària i un parell o tres de metges que van amunt i avall vinga prendre la tensió. Xarren molt suau tots. El brogit immens de la plaça es cola per la simple tela que els protegeix, però a dins les veus són calmes. Molts dels vaguistes tenen uns ulls molt grans oberts cap a dalt. Com si miraren l'infinit.

* * *

Arriben fileres de policies. Es posen a la porta de la Ciutat Prohibida, ocupant tota la part baixa de la plaça i formant una mena de cordó desconcertant. Desconcertant perquè cada vegada se sumen més joves a la concentració i els policies simplement els deixen passar entre els cordons immòbils. Han d'anar fent una miqueta d'empenta i obrint-se pas, però al cap i a la fi no els detenen ni els impedeixen arribar a la concentració. La policia té un uniforme d'un verd molt espès que es fa molt visible i grans barrets militars. Com que formen tres i fins quatre cordons, l'espessor dels colors és molt fefaent.

Amb tot, cap a mig matí la plaça era plena de desenes de milers de persones. El nombre de banderes i pancartes s'ha multiplicat i onegen ja fins i tot als pals oficials. El flameig de les que són de seda és majestuós, digne dels segles de cultura vexil·lològica d'aquest poble. I els caràcters escrits tenen una bellesa molt barroca. Hi ha banderes i pancartes, sobretot, roges i blanques. De tant en tant, arriba una comitiva i n'hissen una de nova entre els aplaudiments dels congregats. El que em comença a preocupar és qui té el control de tot plegat. Al replanell del monument als herois han instal·lat una mena de centre d'operacions però ningú no té cap inconvenient que t'acostes als qui dirigeixen la concentració. Fa una estona, la Passionària es discutia amb els ulls radiants

amb un altre xicot que li diuen el Turc. En realitat es diu Wuerkaixi, però com que és de l'ètnia turca uigur de l'oest, tothom li diu així. Ells dos i un altre que es diu Wang Dan sembla que van assumint els papers principals en el que alguns impetuosos ja comencen a definir com a revolta. La plaça, sota un sol poderós avui, comença a bullir.

* * *

Joanet em porta cap al quarter general dels russos. El centre de Pequín ha quedat contagiats de la manifestació a la plaça, malgrat que els diaris oficials i la televisió continuen amagant-la. Per les cantonades es veuen grups de persones que discuteixen de forma apassionada i de tant en tant una columna de joves, generalment estudiants, que intenta arribar a la plaça.

L'hotel que ocupa la major part de la delegació russa, però, estava tancat per un intens cordó policial i l'acreditació del govern xinès no sembla fer efecte en els seus policies. Hem intentat entrar per diversos carrers tot ensenyant-la amb tanta presència com ens era possible, però no hi ha hagut manera. No sé per a què t'acrediten si l'acreditació no val per a res. He trobat altres companys que miraven d'accedir-hi a peu i que tampoc no han passat. Un d'ells ha parlat per telèfon amb la gent del Kremlin i diu que estan més que prudents. Gorbatxov i els dirigents xinesos van reunint-se en privat per intentar quedar al marge de la pressió del carrer. Però cada minut que passa la notícia és més a la plaça que a l'interior dels palaus. Aquest matí les grans cadenes americanes, que en saben molt de com fer espectacle, estaven muntant una plataforma en un cantó de la plaça. M'imagino que faran uns informatius ben corals en directe des d'allí i que serà la revolta dels estudiants i no la retrobada dels dos gegants comunistes el que centrarà la informació.

* * *

Apareix un monjo budista. De sobte. Puja a la tarima i comença a parlar de l'ocupació del Tibet. Els estudiants se'l miren amb cara de sorpresa. Porta una roba color carabassa molt eficaç i resulta curiós que veu d'un bric mentre crida amb una veu molt profunda. Diu que un dia el Tibet i la Xina seran dos estat democràtics amics i que l'amistat comença en aquesta plaça. Un aplaudiment lent però que creix tanca el seu discurs.

* * *

Al bar de l'hotel, trobem dos fotògrafs xinesos que hem vist a la plaça hores abans. Els convidem a prendre una cervesa i accedeixen a parlar. Treballen per a *China Daily*, el diari en anglés del partit, destinat sobretot als estrangers. Al seu diari han començat a publicar informacions del que està passant i diuen que demà publicaran una llarga col·lecció de fotografies. Semblen cansats, no sé si impactats per això que estan vivint. A un li pregunte què creu ell que pot passar i respon: «el que haja de passar ja està passant». És un titular magnífic. Però no aclareix gran cosa a efectes pràctics i comence a tenir la sensació que és això el que veig: que ningú no sap cap a on tirar.

* * *

Els cordons policials són ben estranys. Fa uns minuts un miler de joves cantant i cridant han avançat cap a un d'ells. Per un moment semblava que això degeneraria en la batalla campal que tots esperem, però sorprenentment, quan han arribat a l'altura dels policies, aquests s'han dissolt i s'han escampat en un desordre que m'ha semblat prou ordenat per a haver sigut fins i tot assajat. Els xiquets cridaven i cridaven més encara. Van aprenent que tenen molt de poder i ho van aprenent molt ràpid. Veurem si són capaços d'usar-lo per a bé.

* * *

Els meus amics russos m'expliquen que Raïssa Gorbatoxova té prevista una visita turística avui al Temple del Sol, una preciosa torre que al pas que anem serà l'única visita turística que podré fer. Hem decidit d'anar-hi. Amb el seu marit tancat i reclòs, segurament és l'única possibilitat que tindrem d'acostar-nos a la delegació oficial russa. Raïssa és molt reservada i desconfiada, ja la conec. Suppose, per això, que serà difícil traure-li cap declaració, però per intentar-ho no perdem res.

En arribar al Temple, la primera sorpresa és que ens fan pagar l'entrada. Aquesta sí que és bona. Ni la credencial ni la càmera valen. Els russos ens miren com dient que ells no poden fer res ni entenen res. Així que renegant sota el nas paguem i entrem. Raïssa va i ve a una velocitat extrema per dins el recinte escoltant amb molt poques ganes el que li explica una guia xinesa. El temple està bé però no resulta espectacular si se'l compara amb el centre de la ciutat. Quan la senyora veu una parella de turistes occidentals s'hi atura i intenta dialogar amb ells, però tan bon punt acostem les càmeres i els micròfons els xinesos comencen a emprenyar i es fa impossible gravar res del

que passa. La cara d'un dels guardaespalles em resulta coneguda i jugue al vell joc de dir noms, Sergei?, Ivan?, Víktor?, a veure si l'encerte, es gira i, amb el desconcert, m'hi deixa entrar. Vana il·lusió. Una altra cosa no ho sé, però a aquest cordó de primera línia que envolta la gent del Kremlin l'entrenen ben entrenada. Hi ha una de les proves, però, que li provoca un somriure i em mira volent dir: «no seguiu, que no picaré». Llàstima. Quan acaba la visita, Raïssa puja a un cotxe blindat amb una porta que crida l'atenció de tan grossa que és. No recorde que a Moscou usen un cotxe com aquest, però també m'estranya que n'usen un de xinés. Desapareix en un instant.

* * *

S'ha fet de nit i la plaça, ara sí, és l'escenari d'una revolució. No puc calcular quanta gent hi ha, però desenes de milers de persones és un càlcul molt conservador. Segurament són més de cent mil, bàsicament joves, però ja no només estudiants. Per tota la ciutat hi ha grups de persones que van convergint a la plaça i han tancat al trànsit, per primer vegada, les avingudes que hi porten.

A mesura que augmenta l'excitació ho fa també el nerviosisme entre els estudiants que van iniciar la protesta. Márquez ha intentat filmar una espècie de reunió al peu del monument i per primer vegada no l'han deixat, cosa que l'ha fet protestar amb la vehemència que gasta quan li impedeixen alguna cosa. Discutim què hem de fer i decidim passar la nit a la plaça. Això és massa gros i alguna cosa ha de passar. Trobem un racó entre tendes i ens estirem a terra a veure si dormim una miqueta. Ell es posa la càmera de coixí i jo mire d'arrupir-me i tancar els ulls, però és impossible. Hi ha massa soroll i massa llum. A més, sembla que els estudiants han aconseguit apoderar-se del sistema d'altaveus de la plaça que ara difon consignes i música, com a mínim en el sector on hem acampat nosaltres.

De sobte, veiem passar dos periodistes xinesos que vam conèixer fa uns dies. Ens saludem i els trobe en un estat d'excitació febril. Diuen que corre el rumor que els sindicats s'uniran demà a la protesta, que ja no és per a reivindicar Hu, sinó per a reclamar més democràcia i més transparència i que han decidit fundar un sindicat demà mateix ací a la plaça. Ells compten que a la plaça hi ha 300.000 persones. A mi em semblen moltes, però calcular en un espai així d'ample i extens no és fàcil. No tens referències clares de quanta gent pot haver-hi per metre quadrat. Malgrat tot, l'expectació no és violenta. Tots compten que el govern reaccionarà d'un moment a l'altre però, excepte per les cintes i pancartes dels vaguistes que afirmen que es deixaran morir de fam

o es pegaran foc, la tensió i la violència queden lluny. És més una festa que una altra cosa.

* * *

Ben entrada la matinada ha començat a sonar Julio Iglesias pels altaveus de la plaça. Jo, mig endormiscat, he dubtat sobre si somiava, si tenia un malson, o si allò era real. Finalment, m'he despertat indignat. Per la son que em comença a pesar després de tants dies i pel mal gust musical. M'he acostat al replanell del monument i he intentat explicar-los quina mena d'individu és el tal Iglesias. No hi havia en aquell moment cap dels que conec, així que m'he encarat amb un xicot molt jovenet que duia una samarreta de la Universitat de Beida. No m'ha fet ni cas. Per a ell Julio Iglesias és un símbol d'Occident i per tant de la llibertat. Anem bons. No l'he convençut tampoc parlant del bon, mal en aquest cas, gust. A ell li agrada, diu. He intentat tornar a dormir mentre «*Un canto a Galicia, ey...*» retronava en la nit pequinesa. Quasi he desitjat, per un moment, només per un moment, que entrara la policia.

* * *

Una cosa ben sorprenent de tot el que està passant és l'escàs nivell d'organització. Els estudiants que impulsaren la protesta inicial estan clarament desbordats. La gentada que arriba i s'hi està a la plaça ve per mil i una raons diferents i és com si hagueren decidit que l'atenció internacional o la presència de Gorbtxov foren l'excusa ideal per a soltar un munt de queixes i reclamacions que tenien guardades fa anys. Constate amb sorpresa que hi ha molts joves comunistes, militants del partit vull dir. Fins i tot amb les banderes i els penons oficials. Cada vegada, però, pesa més la idea que no és una queixa circumstancial sinó un clam molt profund i compartit.

Aquest matí tot Pequín és convuls. No és només la plaça. Hi ha manifestacions per una infinitat de carrers. M'he unit, sota una pluja intensa, a una que caminava cap a una zona de fàbriques. Els estudiants han posat unes graneres molt ostentoses encapçalant la desfilada i des de les finques en construcció hi havia obrers que els saludaven alçant el casc. Continue sense entendre l'actuació de la policia. No només no hi posa cap problema sinó que intenta fins i tot controlar el trànsit i endreçar les columnes de manifestants. S'ha estés el costum de fer el senyal de la V de victòria i els més joves somriuen amb molta rotunditat, segur que perquè no havien vist mai res de semblant.

El dia és molt desagradable meteorològicament parlant. Fa molt fred i l'aigua que no para de caure ens va deixant xops. En el moment de gravar l'entradeta m'adone que porte un autèntic caos de roba. Una samarreta de ratlles horitzontals sobre una camisa de ratlles verticals i una jaqueta de quadres. Discordança total. El problema és que no té solució, així que parle davant el micro i avant. A mesura que el caos va apoderant-se de la ciutat, així mateix s'apodera de les nostres vides i ara mateix la meua habitació de l'hotel té tan poc ordre com la mateixa plaça i la roba ja me la pose de forma mecànica per a eixir al carrer. Ben bé el primer que trobe. Quan arribe a l'hotel aquesta nit, però, hauré de fer alguna cosa amb el que porte posat avui, perquè després de tantes hores sota la pluja supera el límit de la indecència ja.

* * *

Els rumors sobre el que està passant dins els palaus són incomptables i inverificables. Els periodistes estrangers semblen un poc gats marejats. Anem preguntant-nos els uns als altres de què va tot plegat. Els russos callen com si foren tombes. De fet, Gorbtxov sembla que avançarà i tot el seu retorn a Moscou. No sé què passarà amb mi quan Gorbi se'n torne. En bona lògica, m'haurien de fer tornar també a mi, però el volum de la revolta ja és enorme i no sé si em tocarà seguir-la. És ben curiós: vaig arribar sense saber gairebé res de la Xina i em trobe ara enmig d'un episodi únic. Si tenia por abans de venir, per la meua ignorància, ara tinc pànic. Hem contractat una dona francesa que viu a Pequín fa anys perquè ens ajude a entendre una miqueta de què va tot això. Els seus ulls estan més acostumats que els nostres a aquesta escenografia coral que a mi, francament, em supera.

* * *

La televisió xinesa ha començat a parlar del que passa, molt tímidament encara, i això sembla haver despertat una reacció en cadena. A la plaça arriben grups d'estudiants de ciutats diverses. Abans de fer-se de nit n'ha arribat un des de Xangai, era exigü però l'han acollit amb una ovació ensordidora. Per estalviar-se les dificultats dialectals, quan han pujat a la trona improvisada des de la qual han parlat, els de Xangai escrivien en una llibreta i els de Pequín llegien el que aquells anaven escrivint. Els xinés és, vet-ho ací, sobretot, un pacte escrit. Parlant no s'entenen però escrivint sí. Una solució magníficament civilitzada.

* * *

Nova nit de guàrdia a la plaça. La nit és més agradable que el dia. No hi ha molta llum, així que passem més despercebuts i no ens persegueix tanta gent. Són molt amables i curiosos però no et deixen en pau ni un segon i de vegades se'm fa difícil treballar i tot. Julio Iglesias segueix sonant per a la meua desesperació. Avui, però, tot ha sigut més suau. Hi ha una multitud gegantina però no tan tensa com ahir. Hem fet un rogle amb un grupet de funcionaris joves del partit que parlen un excel·lent anglés. Una conversa molt interessant però que em sembla que no els ha agradat. Ells veuen Occident com una mena de paradís i jo insistia, potser massa, que no és ben bé així i que a casa els gossos no es lliguen amb llonganisses.

Mentre xarrava amb ells ha passat un grupet de manifestants amb ampolles de vidre trencades. L'instint m'ha fet alarmar-me i he preguntat si és que anaven a defensar-se d'algú o a atacar algú. L'explicació, però, és ben simple. En xinés les homofonies donen per a molt i Deng Xiaoping sona igual o paregut a «ampolleta petita». Per això fa anys els estudiants anaven a les manifestacions a favor seu portant ampolles i per això avui les passegen trencades.

* * *

Es comencen a veure pancartes improvisades en alguns balcons de cases. Avui he tornat passejant a poc a poc de la plaça a l'hotel per a intentar recuperar una miqueta de calma i m'hi he fixat. Això indica un compromís ja molt fort amb el moviment democràtic. Apuntar quina casa té una pancarta per tornar-hi a reclamar explicacions quan això s'acabe, si acaba malament, sembla l'ocupació ideal per als partidaris del règim. És, per tant, i vist a l'inrevés, un indicador que una part de la població sent que tot això que està passant portarà a alguna banda.

* * *

Quan t'ho esperes menys, la memòria et fa un colp. He vist pel mig de la plaça una dona que venia gelats i la veritat és que he tingut ganes de tastar-ne un. Però quan me l'ha donat, per un instant, el tacte del polo m'ha transportat a la Bétera de la meua infantesa. Era un gelat molt artesanal, arredonit amb un pal al mig i embolicat en un paper molt fi. Un gelat exactament igual als gelats que la tia Barbereta venia al carrer de València, davant el cine Martín els diumenges. Tocar-lo, només tocar aquell paper tan fi, m'ha tret de la plaça com si volara cap a l'oest i cap al passat en un moviment sol. I he somrigut molt

confortat per aquest atac sobtat de nostàlgia que diria que m'ha fet bé. La tensió de tants dies treballant sense horaris i dormint de qualsevol manera em comença a perseguir i quan tinc son em pose de mala lluna. La cara de la tia Barbereta ha sigut en aquest sentit balsàmica, un punt i a part, una dolçor inesperada que el sol ha repuntat. He assajat un *xie, xie!* agraït a la venedora mentre acotava el cap amb el millor dels meus somriures.

* * *

Les banderes d'aquest país flamegen d'una forma molt eficaç. La plasticitat de les teles i els colors resulta difícil de superar. Les fan grans, enormes, però ben lleugeres. Aquest matí, milers i milers de persones anaven entrant a la plaça, que s'ho engul tot, tots al darrere d'una bandera o una altra. Sembla com si la fauna local fóra inacabable i el centre de Pequín clarament ja és fora del control del govern. Els policies no saben quina cara posar davant les provocacions de tota mena que reben, sobretot dels joves. Poc abans de les dotze ha irromput una banda de música marcial, carregada tota ella damunt un camió. Portaven un uniforme com de marinerets i feien la xaranga amb més entusiasme que gràcia. De sobte, quan han passat per sota del gran retrat de Mao, han arrancat les notes de *La Internacional* i el fum de gent que hi havia al seu costat ha començat a entonar-la a crits. És una més de les paradoxes d'aquesta mena de revolució. Són molts els que hi ha a la plaça que diuen defensar el comunisme però no el govern. Mao, a més, és intocable. On portarà tot plegat encara està per veure.

* * *

Amb Joanet anem a fer un volt en la furgoneta per les grans avingudes del centre. Vull filmar les espectaculars columnes que avancen cap al centre. Ell està com espantat. No sabem massa de la seua vida, així que és difícil imaginar què passa pel seu cap, però clarament està superat pels fets. Hem d'anar collant-lo perquè s'òbriga camí entre els manifestants. Té una miqueta de por, però ja ha comprovat que quan veuen que som occidentals i portem càmeres els manifestants no només no s'enfaden per l'intrusisme del vehicle, sinó que fins i tot saluden contents i ens arriben a aplaudir. L'ambient de festa és molt notable però a ell no aconsegueix acomboiar-lo. De tant en tant, mou el cap com preocupat. En un moment que l'espectacle era fascinant, el Márquez m'ha proposat fer l'entradeta posats dempeus sobre la furgoneta en marxa. Ell des d'una finestra m'enquadrava i jo amb el micro parlava des de l'altra. Al principi, ha

sigut impossible que Joanet seguira conduint. Feia que no, que allò no era correcte, que anava contra el codi de circulació i ha costat Déu i ajuda que arrancara. Jo reia per dins, a qui caram li importen les regles de circulació avui? Finalment, el Márquez, que m'ha seguit la broma i li diu Manolito, li ha ventat tres o quatre crits i la furgoneta ha començat a moure's. Hem repetit l'entradeta fins aconseguir una imatge impactant que ens ha deixat molt satisfets. I ràpidament cap a l'hotel, que l'hora del satèl·lit s'acosta. Quan per fi hem parat a la porta, he fet un colpet a l'esquena a Joanet amb un somriure ample, d'aquells que diuen «molt bé, nano». Ha somrigut, però mentre corriem cap als ascensors m'he girat i he vist que s'havia assegut a la vorera amb el cap entre les cames. Deu pensar que estem ben bojós.

* * *

Quan hem tornat a eixir a la porta de l'hotel, Joanet es mirava i es remirava amb cara de preocupació un cartell escrit a mà que algú ha enganxat al vidre de l'entrada cridant a la vaga als empleats de l'establiment. Amb ell hi havia un grupet petit que xarrava i que quan passava un hoste feien uns passos arrere, com si intentaren dissimular. Els hem explicat que per nosaltres ja poden fer vaga. És clar que sí. Jo he estat moderat, però Restrepo ha posat condicions: ha dit que podien fer vaga si ens deixaven les claus dels cotxes, del bar i de la cuina –no sé si en aquest ordre–. Han rigut molt amb l'eixida i això m'ha semblat un bon senyal. La ciutat va relaxant-se i agafant confiança. Continue sense saber això com acabarà, però un dia, o dos, o tres de llibertat sempre són inoblidables.

* * *

He demanat a recepció que em despertaren a les nou i a les set i mitja ja estava alçat sota la dutxa. Comence a perdre el control del cos. He aprofitat per a escriure un parell de cartes, una a casa, per a Mara i una a Elx, a Tere i Dionís explicant-los que seré pare. No s'ho podran creure, ni que tinc criatures ni que sóc tan romàntic per a escriure'ls des de la Xina! Quan les he baixades a recepció perquè hi posaren els segells i tot allò, he recordat tants acudits com hi ha sobre aquests temes de bitllets i cartes enviades des d'ací. El conserge, tanmateix, ha estat tant eficaç com discret. Mira que si m'arriba a preguntar si Bétera és del Camp de Túria o de l'Horta...

* * *

Petita baralla, o no tan petita, amb els de Madrid. Es veu que han tocat per telèfon dient que l'Amalia Sampedro vol venir i fer la crònica de la *revolució*. Hi ha gent que no té cap sentit de l'oportunitat ni de la discreció. A mi tant em fa, perquè no la veig capaç de fer les cròniques en català, però el Restrepo està que s'enfila per les parets. El més curiós de tot és que de la Sampedro no sabem ningú que tinga cap mena de coneixement de política internacional. Algú de l'equip fa broma: «ho deu haver demanat Felipe». Felipe és González.

* * *

Avui hem decidit anar a l'origen de la protesta, a la Universitat de Pequín, a Beida. La majoria dels seus estudiants són a la plaça, però he tingut la sensació que veure el campus ens aclarirà alguna cosa.

Quan hi arribem, és ple pertot arreu de pancartes, banderes i *dazibaos*, aquests papers enormes on la gent escriu de forma col·lectiva sobre les coses que estan passant. Hi ha *dazibaos* que ensenyen fotos de gent a la plaça, saludant, somrient. Fins i tot veig una parella vestits de nuvis amb el Wang Dan beneint-los com si fera de capellà. Potser van fer que els casara ell...

Els pavellons són vells i rònecs i no trobem classes obertes enlloc. Als dormitoris hi ha grupets que baden o discuteixen. Per una finestra sent una veu coneguda, la d'Andrei Sakhàrov. Pel to que gasta endevine que estan retransmetent alguna sessió del Congrés de Diputats del Poble. Parla abrandat amb aquella autoritat solemne que després, amb aquell carisma que li dóna haver sigut un heroi resistent i ser l'emblema reconegut de dignitat humana. Pugem les escales a la recerca de l'origen de la veu i trobem cinc o sis xicons dins un dormitori estirats sobre lliteres amb una ràdio d'ona curta encesa. Efectivament, estan retransmetent la sessió moscovita i Sakhàrov parla del que passa a Pequín per a gran satisfacció dels estudiants. Entenen el rus, cosa amb la qual no comptava, però que em resulta del tot lògica quan m'expliquen que hi ha molts universitaris per als quals ha sigut una mena de segona llengua durant anys. I comence a enfilat fets per a entendre de què va tot això. Un dels xicons, que em diu que es diu Fua, m'explica que des que a l'abril van començar les sessions del nou parlament democràtic soviètic, grups d'estudiants de Beida es reunien per a escoltar amb uns ulls com unes taronges aquest espectacle fascinant on, després de dècades, els russos i els altres poden parlar per primer vegada de forma oberta. D'ací naix la reclamació que he sentit tantes vegades aquests dies en favor de la *glasnost*. Els entenc.

Si a mi em fascina fins a l'emoció sentit les noves veus de Rússia, puc entendre fins a quin punt per a un xinès això ha de sonar a somni.

Mentre baixo per l'escala sent com Sakhàrov interpellar el president de la cambra, que no el vol deixar parlar més temps. Quin home més valent i decidit i quina sort té Rússia de tenir-lo.

* * *

Prove d'agafar el metro per a acostar-me a la perifèria. Han començat a circular els previsibles rumors sobre moviments de tropes. Diuen que se'ls pot veure a les rondes exteriors de Pequín. Els meus companys tenen molt de treball avui, així que convenim que jo aniré a fer una mica d'explorador. Però a penes poso els peus a l'estació, m'adone que sóc un imprudent. Com és lògic, tots els senyals són només en xinès. Jo duc un paper preparat amb els noms de les estacions on he de baixar, però en l'espai de temps que el tren està aturat a l'andana a mi no em dona temps a desxifrar si el caràcter del cartell coincideix amb el del paper. Quan vaig per la segona lletra, el tren ja ha arrancat. Així que decidisc que baixaré arreu més o menys cap al final de la línia i a veure si tinc sort.

Isco finalment a un barri amb carrers encara sense asfaltar. Hi ha una gran aglomeració de persones en el que sembla que siga com una plaça, però és pel mercat que s'hi fa. Cap senyal d'efervescència revolucionària en absolut. És com si el centre de Pequín estiguera en un altre continent i això em fa pensar per primer vegada que la Xina és molt gran i que potser el govern no està preocupat pel que pugui passar a Tiananmen, ja que per més que ens enlluerne a nosaltres, en el conjunt de la Xina només és una minúscula plaça. En un país com el nostre, un milió de manifestants vol dir que hi ha al carrer un de cada vuit ciutadans, però a la Xina només és un de cada tres mil. I la diferència no és de cap manera banal. A la plaça arriben amb una certa regularitat estudiants d'altres ciutats que tenen les seues maneres de comunicar-se i fer circular la informació, fins i tot a través de BBS electròniques, però encara no tenim coneixement de concentracions significatives fora de Pequín. Segurament, en el silenci espès dels mitjans oficials és on s'està jugant el futur d'aquest episodi.

* * *

Això de la tele és espectacular. El Restrepo està que no crida pels cantons perquè és un home educat. Li n'estan fent de tots els colors. Ell habitualment resideix a Mani-

la, des d'on l'han enviat a Pequín aquests dies. I ací es troba que li les colen per tots els costats. D'una banda, des de Madrid han enviat un equip de l'*Informe semanal* a Manila, just aquests dies, a fer un reportatge sobre la senyora mare del Marcos que Restrepo proposava des de feia mesos i li deien que no. A Pequín també ha arribat un equip d'*Informe semanal*, o això ens han dit, perquè no els hem vist. Mentrestant, però, la seua gent de Manila està aturada. I per a acabar-ho d'adobar, l'Amalia Sampedro se'ns presentarà per ací en qualsevol moment. Jo no la conec de res però no veig que els que la coneixen estiguen gens contents. I ens anuncien que vindrà un altre equip, d'un programa que es diu, em sembla, *En familia*. Un moviment tan colossal com descoordinat i balafiador. I el pobre Restrepo mirant per la finestra el temps que fa.

* * *

Em topete amb una manifestació de taxistes. Sobre els seus cotxes duen pancartes i banderes de color groc. Són les primeres que veig amb aquest color i m'imagino que és una cosa del gremi. No ho havia pensat encara, però en veure'ls tots junts m'adone que el senyal que duen al sostre diu *Taxi* amb caràcters llatins i no amb ideogrames xinesos. Ja és ben estrany. O és que només ens serveixen als de fora?

* * *

Això de la Sampedro promet. Diu que ha vingut a fer un *En portada* sobre la dona xinesa en el moment de la revolució (!?), però aleshores parla amb Madrid per telèfon i donen l'ordre que siga ella qui signe els reportatges i faça les entradetes. Cal lluir la *compañera*, supose. Restrepo ha protestat tímidament i ha rebut immediatament una trucada d'en Carcedo en persona que l'ha quadrat. I, la veritat, és que no trobe massa normal que el director perda el temps amb una minúcia com aquesta. Els altres ens ho prenem a broma. Anit, tot sopant, li vam preguntar a l'Amalia quin torn volia fer a la plaça –fa alguns dies que en compte d'estar-nos-hi tots hem decidit fer torns individuals per a poder organitzar millor el treball–. Ens mirà desconcertada i va dir: «ah! em feu broma?». Broma? Quan li diem que estem ací per a pensar i no només per a fer entradetes mones s'enfila a la figuereta i comença a dir a crits que no pot fer torns ella perquè ha d'estar fresca per a donar la cara. I al cap d'uns minuts, trucada urgent de l'Helena Martí amenaçant-nos d'enviar-nos a casa si seguim fent la «vida impossible» a l'«estrella del *Telediario*». El xicot de so opina que és un bon moment

per a tastar un licor xinés de color sospitos. La meua aprensió m'atura de seguir-lo, però no és per falta de ganes.

* * *

La companyia local d'autobusos, o qui siga que mana d'això dels autobusos en aquesta ciutat, ha enviat unes dotzenes d'autobusos vells a la plaça per a millorar el nivell de vida dels vaguistes. Els han posat en files horitzontals paral·lels a la porta de la Ciutat Prohibida, però a la banda de darrere de la plaça, i molt ràpidament els han ocupat xiquets i vaguistes. La línia de la plaça ha quedat amb això completament trencada. Ara és un Cafarnaüm caòtic. Observe que el nombre de banderes s'ha duplicat de forma generosa. Pràcticament cada autobús en té una al seu damunt, la majoria roges. Contrasten fortament amb els colors dels vehicles, un to pastós i groguenc amb unes línies tirant a marró. Molts dels autocars són dobles, d'aquests que tenen una espècie de goma al mig que comunica les dues parts. Són grans, doncs, i acomoden molta gent. Suppose que després de setmanes dormint al terra sense cap condició higiènica, la cadira d'un autobús és un gran regal. Però queden misteris que seguisc sense entendre. Per exemple, on pixa tota aquesta gentada. Jo m'he acostumat a acostar-me al Kentucky. Com que em veuen occidental em deixen passar encantats –ara han posat una mena de guàrdies de seguretat a la porta, i les instal·lacions són ben netes–. Però tota aquesta massa enorme de gent on fa les necessitats? Hi ha tota una logística al darrere d'aquesta enorme mobilització que de sobte m'adone que no controle. M'apunte que hauré de preguntar-ho.

* * *

Segueix el fulletó de la Sampedro. El productor ens diu que li ha demanat dos milions de pessetes per a contractar uns periodistes xinesos que vol que li facen «la investigació» sobre el tema de les dones. Finalment, avui ha fet ja una entradeta i reconec que ens costava aguantar-nos la rialla. No se li ha acudit una altra cosa que posar-se al cap una de les cintes que duen els estudiants –com si fóra un indi americà–. I és clar, ella no se n'ha adonat, però se n'ha posat una de les que duen els qui es proposen per a suïcidar-se i que diuen coses de l'estil de «moriré pel que crec i és just». Hem rigut tant que s'ha picat intentant entendre de què anava la cosa. Però per quin motiu li ho hauríem d'explicar? Quan se n'ha anat a l'habitació a descansar, esgotada, hem passat

hores rebobinant la cinta i fent versions de ventríloc amb la seua imatge de suïcida revolucionària. Ens han quedat unes entradetes que a Madrid causarien sensació.

* * *

Els rumors de tropes comencen a ser massa persistents. Però no sabem per on començar a cercar-les. Aquesta nit hem fet grups amb diversos periodistes d'altres països europeus i hem anat en cotxes fins un centenar de quilòmetres en totes les direccions al voltant de Pequín. Però ni rastre de camions o uniformes, no dic ja de tancs.

A mi m'ha tocat agafar l'única autopista que arriba a Pequín i anar fins allà on s'acaba. Ho fa sobtadament en un prat on hem baixat i ens hem tombat uns minuts. Amb una ràdio d'ona curta hem captat la BBC a veure què expliquen, però jo he quedat corprès per la bellesa de la nit, tant que ni escoltava l'embafofa veu londinenca. Al cel, estels i més estels que es destaquen molt perquè la llum artificial ací és pràcticament inexistent. Ja de matinada hem passat per la plaça abans de tornar a l'hotel i els estudiants estan inusualment excitats, donen per segur que ara que han marxat els russos vindran per ells. No ho sé.

* * *

Sorpresa matinal. Li Peng, el màxim dirigent xinès junt amb el vell Deng Xiaoping, ha rebut una delegació dels estudiants. L'escenografia era la típica de les recepcions xineses, amb unes butaques enormes precisament alineades fins al mil·límetre. Li Peng ha entrat somrient i s'ha adreçat a saludar el primer dels xicots, però no ha pogut evitar tocar la jupa de cuir que aquest duia, com si li diguera «com és que et presentes vestit així?». No sé qui és aquest estudiant però porta una cinta al cap. La majoria d'ells en porten. Els estudiants són una dotzena i cap a la meitat de la delegació apareixen Wang i Wuerkaixi –vestit amb un dramàtic pijama que no li havia vist portar mai a la plaça–. No sé si és un colp d'efecte o una provocació, però aconseguix no passar desapercebut i concentrar ja d'entrada totes les mirades.

El debat l'han passat per televisió i deu haver tingut un impacte colossal. El turc ha estat especialment brillant i jo diria que ha esdevingut un líder de debò. S'ha enfrontat a Peng amb una valentia inaudita. Renyava el cap comunista movent la mà dreta que anava pegant colpets de forma rítmica a la taula que tenia posada al costat. Li Peng va vestit amb uniforme Mao i no es queda curt a l'hora de respondre. Però en

un moment determinat, Wuer ha canviat de posició; s'ha mig incorporat recolzant el seu cos sobre el colze de la dreta en la butaca i, sostenint el micròfon molt prop de la boca, ha parlat amb una duresa extraordinària marcada a la seua veu. Quan ha acabat s'ha fet un silenci dramàtic i per un segon Wuer semblava un gegant mirant als ulls fixament a Peng amb aquells llavis grossos i molt marcats que té, sense acabar de tancar-los com si esperaren el contraatac. Sembla impossible que tinga l'edat que diuen que té. Quan han eixit del Palau del Poble i han tornat a la plaça els, han rebut amb una ovació ensordidora.

* * *

La transmissió per la televisió de la reunió dels estudiants amb la direcció del país ha estat precedida d'uns estranys segons amb la pantalla en negre.

Ho han fet per la segona cadena, que no es veu a la majoria del país.

* * *

Nova ronda en metro. Aquesta vegada m'assegure millor on vaig. Pare en un indret que es diu Pin Guo Yan i a penes eixir al carrer veig banderes i joves desfilant amb les cintes al cap que han esdevingut el símbol de la revolta. Un grup d'ells entra al metro per a baixar a la plaça i decidisc seguir-los. La dona que ven periòdics a l'entrada de l'estació es nega a cobrar-los als xiquets que van amb la cinta. Somriu d'una forma tan transparent que m'impacta. A ells se'ls veu molt eufòrics i contents. Em regalen una cinta que diu «tenim dret a pensar». Encara em pesa la imatge de l'Amàlia, així que me la guardo amb molt de respecte en la butxaca i m'assegure de guardar-la en la maleta de l'hotel.

* * *

La ciutat és una festa enorme encara avui. Hi ha, diria jo, menys manifestants, però van més solts. Se'ls nota molt que han perdut la prevenció del primer dia. Ara és com si ja cregueren que tot és possible. Passen amunt i avall camions carregats de banderes i pancartes i des dels ponts i les cruïlles la gent els aplaudeix. Fins i tot he vist un lloc on tiraven un coet, una mena de carcassa menuda, cada vegada que passava algú. La gent somriu molt i molt obertament i hi ha grups que s'encaboten a donar-nos la mà. Quan n'arriba un és horrorós perquè poden passar per davant teu cent o dues-centes

persones vinga encaixar la mà. En algun moment es fa molt pesat, però per una altra part tens també un cert sentiment de no fotre'ls la festa, se'ls veu tan il·lusionats... La televisió ha difós les imatges de Zhao Ziyang que ha anat aquesta nit a parlar amb els manifestants allà al campament de la plaça. Li han deixat un d'aquells megàfons petits i se'ls hi ha adreçat per a demanar-los que deixaren la vaga de fam i prometre'ls el suport del govern. Ha estat una visita sorprenent per a nosaltres. Plorant, el dirigent del partit ha demanat perdó als estudiants per no haver vingut abans a veure'ls i els estudiants li demanaven autògrafs com si fóra una estrella de rock. Diuen alguns companys americans que dilluns el van veure com mirava amb una ullera de llarga vista des de la Ciutat Prohibida en direcció al campament dels estudiants. Anit va baixar de negre rigorós no sé si a fer-se la foto, si a moure fitxa o si a intentar entendre'ls. La televisió ensenya també imatges de Li Peng, sembla que visitant els estudiants que hi ha als hospitals, a conseqüència de la vaga de fam. A la plaça no l'hem vist enlloc, però.

En qualsevol cas, aquestes visites, que la televisió ha ensenyat a bastament, han actuat com si hagueren tret el tap i la gent se sent avui un poc més confiada i ix al carrer d'una altra manera. Zhao representa l'ala més reformista del partit i els qui el coneixen ens diuen que intentarà traure profit de la situació. Però no és clar què pensa de tot plegat Li Peng, que és qui té la paella pel mànec. Siga com siga, la interpretació que fa tothom és que els estudiants han aconseguit una victòria i una victòria important. Ara discuteixen si han de desmuntar el campament o no. A crits. I m'he fixat que Wu'er, contra el que és normal en ell, s'ha posat en un racó molt callat i mirant de reüll mentre deixa a Chai la veu cantant. En què deu estar pensant el Turc? Quin és el càlcul que deu fer?

* * *

Gorbatxov abandona Pequín i marxa cap a Xangai, on ha d'acabar el seu viatge. Jo tenia previst acompanyar-lo, però em diuen que em quede a la capital. És comprensible. A qui li interessa ara la visita del dirigent soviètic? Els estudiants estan decebuts, molt decebuts, amb el seu comportament. Esperaven una visita, unes paraules. La majoria d'ells veuen en això que està passant a Rússia un senyal de canvi i Gorbi com una mena d'heroi que pensen que desmantellarà la burocràcia o, fins i tot, el comunisme. Els funcionaris russos es limiten a dir que ja ho entenen, però que ells no poden fer res. Que són els convidats, que han acceptat sense problemes que tres actes oficials s'hagen suspés i que haurien fet qualsevol cosa per a facilitar la vida dels dirigents xinesos. Avui

han signat una mena de declaració final de la visita on els dos països es comprometen a respectar-se mútuament i a no interferir en les respectives zones d'influència. He anat un moment al centre de premsa a replegar el comunicat i l'escena era desoladora. Dels centenars de periodistes que hi ha acreditats per a la visita, a penes una dotzena ens hem interessat per la declaració final. Deu ser perquè n'hi hem anat tan pocs allà que per primer vegada els responsables de premsa xinesos m'han tractat com un rei. Tard.

* * *

Sona el telèfon a l'habitació i em sorprén la veu de l'Antoni Reig, de l'*Avui*. Ignore com ha aconseguit localitzar-me, supose que a través de l'Assumpció. Em diu que fa dies que em busca però que no sóc mai a l'hotel. Diu que em va deixar una nota a través de recepció fa un parell de dies. No ho sé. Això d'anar tant de bòlit té efectes col·laterals i la pèrdua de l'ordre és molt visible ja en la meua habitació i diria que en tot l'hotel. Em demana si li puc escriure cròniques per al seu diari. No puc. Com a mínim no signades per mi. Però l'Antoni és tan persistent que, al remat, accepte enviar-li alguna cosa, tot recuperant un vell malnom que usava a vegades quan treballava a *El Temps* i hi havia massa articles per signar amb el meu nom en un mateix número. Ell accepta i escric de forma apressada un primer text que hauré d'enviar per fax a Barcelona. Preferisc no enviar-lo des de les nostres oficines, per si de cas, i baixo a la recepció. Quan demane que me l'envien, un dels conserges, amb un ampli somriure, diu que té una nota per a mi. La del Toni Reig. Educadament li done les gràcies i pago.

* * *

La revolució ha arribat també a les cambres que netegen les habitacions. Avui ens hem trobat que no han passat a netejar. Una periodista mexicana ens explica que se les ha trobades de bon matí a l'entrada. Diu que han confiscat dos minibusos de l'hotel, n'han tapat els rètols, els han substituït per pancartes i se n'han anat de manifestació. Bon profit que els faça.

* * *

Arriba la trucada que esperava que no arribara. Em fan tornar a Barcelona. M'he desinflat en un minut. És com si ja no m'interessara res del que veig. Parle amb els companys

i els dic que faré jo la guàrdia de la nit a la plaça. Demà m'esperen tantes hores d'avió que el millor que pot passar és que dorma fins a rebentar.

Abans, però, em toca pujar al Mövenpick on encara em vaig deixar una bossa. Em porta un taxista per uns paisatges que em deixen bocabadat. En compte de dur-m'hi per les avingudes m'ha fet un volt per una zona rural plena de verd i aigua. L'assaborisc amb avidesa perquè és possiblement l'única possibilitat de fer turisme que tindrè. Hi ha moments que això que m'ensenya la finestra del cotxe em sembla irreal, com una postal imaginada. Veig una mena de bou gran potinejant una clotxa menuda però clara. Em remoc en el seient cercant on caram ha quedat Pequín. No acabe d'entendre per on hem vingut però quan apareix l'hotel al meu davant agraiïc de forma infinita el viatge. La llum que he vist és molt diferent, molt neta i radiant. Ha estat com una carícia visual després de setmanes de tensió, un comiat magnífic.

* * *

Del Mövenpick torne al Sheraton disposat a passar la meua darrera nit a la plaça i de sobte arriba l'intent de desallotjar-la. Quan esperava una darrera nit calmada i gairebé pintoresca, l'agenda s'ha girat del tot. Poc després de les deu he notat que l'alegria i la calma que s'hi respirava ha estat sobtadament trencada. Des dels altaveus dels edificis veïns han anunciat en xinès que anaven a desallotjar de forma imminent la plaça i que tothom havia de marxar. La veu era marcial i ha tensat els joves, que de forma frenètica han començat a executar el que semblava que era un pla assajat. Han desmuntat la majoria de les tendes i amb elles han creat una espècie de barricada. Han començat a organitzar cordons humans en les diverses entrades de la plaça i han encés algunes fogueres. Immediatament, han anunciat que els companys que estaven en vaga de fam deixaven d'estar-ho. Tot eren corredisses apressades d'un cantó a l'altre, crits i nerviosisme. «Per on entraran, per on vindran?», em pregunten. I jo què sé. He anat a cercar la resta de l'equip a l'hotel i hem tornat amb el temps just per a travessar els cordons d'estudiants i observar com a la Ciutat Prohibida, amb una penombra avui que no m'agrada gens, anaven apareixent policies o militars que prenién posicions des de dins amb la pretensió evident d'iniciar l'atac.

Hem decidit que jo me'n tornava a l'hotel a replegar més informació i a entrar en directe als informatius de la vesprada encara, aprofitant la diferència horària. No hi ha hagut temps d'entrar per satèl·lit, així que ho he fet per via telefònica. L'informatiu avui el presentava el Manel Lucas i hem mantingut una llarga conversa. El José Manuel m'anava apuntant des de la redacció, amb la seua habitual eficàcia, tot el que van dient

els diversos mitjans. La CNN ha punxat una càmera en directe i ho emet a tot el món. Quan l'he vista he quedat garratibat. Sóc a l'hotel veient en directe via Atlanta el que passa a un parell de cantonades. Em costa concentrar-me però aconseguisc fer un bon directe. Evidentment, l'ordre d'ahir l'han canviada i ara he de quedar-me. De moment, anul·le el bitllet de tornada i ja veurem què passa.

Quan acabe la connexió són les quatre de la matinada i veig que encara no han carregat els policies, així que decidisc tornar a la plaça. Em preocupa no trobar els meus companys perquè allò és massa fosc i gran de nit, i si entren els militars no em farà cap il·lusió trobar-me sol allà dins. Però no m'ho pense més i hi vaig.

* * *

A la porta mateix de l'hotel ja trobe un comboi militar immobilitzat pels manifestants. Han entrat molt ràpidament per les grans avingudes. Els soldats estan com arrupits dins els camions mentre els manifestants pugen a dalt i els increpen amb molta duresa. Són molt joves aquests militars. Els demane de quin cos d'exèrcit són i d'on vénen, però ni tan sols poden contestar. A mi em fa la impressió que tenen molta por, que o no saben què estan fent o la situació els supera. Duen la baioneta calada però no fan gestos agressius. Fins i tot he vist com en alguns camions els mateixos soldats s'han tancat per dins i s'han amagat.

Els manifestants han travessat un autobús al mig del carrer per tal de barrar el pas dels militars i han fet cordons humans, agafats per les mans, envoltant cadascun dels camions que el formen, una dotzena. Així eviten que vaja ni avant ni enrere. Però són poca gent. Si vénen més camions no sé com els aturaran. Els deixe fer i arranque a córrer cap a la plaça. Córrer per la Changan deserta per complet és una experiència tenebrosa. De sobte, passen en direcció contrària uns xiquets a tota pressa que duen un company seu tot ple de sang, de la qual cosa deduïsc que els militars ja han entrat a la plaça. M'ature en sec molt estranyat i intente escoltar els trets. Però no sent res. Excepte el meu cor que batega a tota velocitat i els crits dels xiquets que cerquen una ambulància. Torne a córrer, ara tan ràpid com puc.

* * *

Quan arribe a la plaça no han entrat encara els soldats. No sé on hi ha els trets ni si n'hi ha. Uns diuen que hi ha hagut morts darrere de la plaça, però ningú no els ha vist. A

la meua vora hi ha cordons d'estudiants i de soldats que s'estan cara a cara. Explique a uns joves que he vist passar un manifestant que feia molt mala impressió i els estudiants em comencen a reclamar informacions que no estic en disposició de donar. De fet, els he vist passar tan ràpidament pel meu costat que no m'ha donat temps de fixar-me en res i, per molt que els irrite, passa que a mi em semblen iguals tots. O que no sóc capaç de fer una descripció acurada perquè no sé veure massa les diferències entre ells. Mentre xarràvem, han sonat un parell de trets des d'algun lloc que ens han fet ajocar-nos de forma instintiva, però els soldats segueixen sense entrar. Hem intentat localitzar Joanet per tal que ens porte a fer una volta a la recerca de tancs però no apareix. Ni apareixerà.

* * *

Finalment, agafem una furgoneta que hi ha a l'hotel i anem a voltar amb un company de la televisió italiana. A Dung San Huang he pujat a un camió de soldats i he intentat que algú em diguera alguna cosa al micròfon. Un soldat jove i tendríssim s'ha posat a plorar amb els nervis desfets. Qui són aquestes tropes i què fan ací? A qui responen?

* * *

Passa la nit i els soldats, malgrat que els avisos es repeteixen de forma contínua pels altaveus, no fan res per entrar a la plaça. Els policies han desaparegut i els soldats ja de bon matí formen files i es retiren també entre els aplaudiment dels estudiants. Fa un matí molt agradable, i a mesura que passen les hores de la retirada dels soldats, la normalitat i fins i tot l'alegria tornen a la plaça. Unes xiquetes que imagine, per les bates, que són estudiants de medicina, fan volar uns estels amb molta gràcia. Tot té un to irreal fins que de sobte els motors de dos helicòpters retronen sobre la plaça. Són dos helicòpters militars armats que després de fer uns quants cercles es posicionen l'un al costat de l'altre i baixen el morro apuntant-nos clarament amb les metralladores. Ahir una formació d'helicòpters va sobrevolar la plaça i hi van llançar uns pamflets que la gent estripava a penes caure. Aquests d'avui, però, no duen papers, precisament.

Durant uns minuts ningú no parla ni diu res. Puc sentir perfectament Márquez que grava amb un genoll en terra amb el company de so al seu darrere. Demana on ens amaguem. Només encerte a respondre-li un «i on collons vols que ens amaguem?». Especule sobre si van realment armats, la resposta és que sí. I a més velocitat encara

especule sobre si seran capaços de disparar-nos des de l'aire. De matances, n'hi ha hagut moltes, però fetes amb helicòpters contra la pròpia població civil en una plaça jo no en recorde cap. La por, però, em paralitza. A mi i a milers de persones que som un blanc fàcil, net i perfecte.

I de sobte els helicòpters se'n van igual que havien vingut.

La plaça ha quedat muda. D'això que acaben de fer se'n diu terroritzar. Ho han aconseguit i de quina manera. Han marcat territori i ens han explicat que si deixen que això continue és perquè volen.

* * *

Quan ens recuperem de l'ensurt ens adonem que hem filmat tota l'escena i que resulta hipnòtica. Així que decidisc fer una entradeta llarga explicant-ho per a després muntar-la tota seguida i enviar-la a la tele. Opte per seure en una de les baranes amb un estudiant que es diu Lian i amb el qual hem xarrat molt aquests dies. Li explique que direm el seu nom i dubta, però finalment accedeix si no diem de quina ciutat ve. Ell és de fora de Pequín, de la fornada que està donant noves ales al moviment. Ens n'anem a l'hotel, editem la peça i l'envie a Sant Cugat per l'unilateral. Quan acaba tot, em quede un moment sol a la sala d'edició i m'ensorre. Per què he filmat en primer pla un d'aquests joves? Per què he dit el seu nom? Ara ja se'm fa evident que això no pot acabar bé i tinc la sensació d'haver fet un retrat per al botxí. Però ara ja no puc fer marxa enrere. Sona el telèfon. Des de la redacció de Sant Cugat ens feliciten per la peça que acabem d'enviar i m'expliquen no se què sobre que TV3 no té ningú ací i està recorrent a la CNN. Jo juraria que havia vist algú l'altre dia, però ja no ho sé ni m'importa, d'enfadat queestic amb mi mateix. Em quede adormit arripit en una butaca fins que em desperten dient que anem a sopar.

* * *

Sopem a l'hotel, amb poques ganes. M'ha vingut bé dormir, així que aquesta nit podré treballar tant com calga. Tornem a seure una colla grossa de gent de diversos mitjans que pactem coordinar-nos en la faena i posar en comú els resultats. Mentre mengem, baixa un americà amb una guitarra elèctrica. És esquerrà i ens diu que viatja sempre amb ella. És una Fender negra i pretén connectar-la en un amplificador que hi ha al restaurant, on hi ha un entaulat amb instruments perquè a vegades fan ball. Quan ho fa

ve el cap de la sala a dissuadir-lo, però ell insisteix i nosaltres comencem a fer renou al seu favor. El pobre home s'atabala molt, però ja ha fet tard. El de la guitarra demana si algú més sap tocar. Jo deu fer deu anys que no toque en públic però no me'n puc estar i em pose al darrere de la bateria. Un filipí agafa els teclats i una xicota, crec que txeca, el baix. La resta del personal aplaudeix entusiasmada i el to puja tant que entren diversos membres del personal de l'hotel amb una cara d'espant que arriba a ser divertida. Els tirem al carrer i un escocès gran com un sant Pau tanca i barra la porta amb una cadira. La sala és nostra: només falta el rock. L'americà se'm gira i em pregunta què toquem. Li dic que toque el que vulga que jo ja tiraré darrere del baix. «*Johnny B. Good?*» que diu. Home, no és que siga el més original del món, però bo és. En un segon estem tocant i els nostres companys es tornen bojós, puguen sobre les taules i obliden qualsevol cortesia. No estic en forma però encara no estic passat. M'adone que he perdut moltes facultats en deu anys. Per exemple, comet un error tan elemental com no ajustar-me el camal del pantaló i a mitja cançó els faig parar enmig de la burla generalitzada perquè el pedal del bombo m'està tornant boig. Toquem una bona estona fins que ens adonem que la direcció de l'hotel està realment emprenyada i fins que algú ens recorda que ens esperen les patrulles de nit pactades mentre sopàvem. Quan baixo del cadafal, camí del cotxe de l'italià del *Corriere*, agafe una cervesa que sembla que no té amo. Sue però estic molt eufòric i he de reconèixer que feia molt temps que no em queia tan bé un glop...

* * *

Ens han vingut a tancar les antenes de satèl·lit i amb això sí que no comptàvem. Dos funcionaris del govern s'han presentat a l'hotel amb uns papers escrits només en xinès i han ordenat que paràrem d'emetre. M'ha cridat l'atenció que un d'ells tenia el cabell molt negre i l'altre molt blanc, però tots dos vestien idèntica jaqueta i la mateixa camisa. No sé si això vol dir res.

Després de llegir de forma teatral l'ordre han reclamat al cap tècnic d'Eurovisió que desconnectara les antenes, cosa que aquest ha fet en presència d'un estol de periodistes que ens hi hem acostat a donar-li suport. Per la finestra he vist que el meu admirat Dan Rather encara ha aconseguit fer d'això una notícia. Els de la CBS tenen una gran parabòlica i els equips tècnics, a dins, una espècie de gran tenda de campanya. Rather s'hi ha posat al davant amb una espècie d'uniforme caqui, la camisa amb el coll molt obert i una enorme cara de cansat. Ha dit alguna cosa que no he pogut sentir, s'ha girat amb cara trista cap al tècnic i aquest ha desconnectat l'emissió. He interpretat que ho

estaven fent en directe i m'imagino, per això, que l'impacte sobre els telespectadors deu haver sigut important. D'això, de fer espectacle amb la notícia, els americans en saben més que ningú. Ara, però, comença una altra batalla: què fem ací si no podem enviar imatges? Podem entrar per telèfon, ja ho he fet diverses vegades aquesta setmana, però si tot el que filmem no es pot veure, quin sentit té el nostre treball? Al bar han improvisat una reunió d'urgència els caps de les diverses televisions.

* * *

L'evidència de l'intent d'ocupació de la plaça és cada vegada més gran. Les columnes de camions són cada vegada més prop del centre de Pequín i ja no fan cap esforç per amagar-se, si és que n'havien fet cap abans.

La mateixa autopista de l'altre dia avui és plena de soldats de tota classe. Veiem una columna de cinquanta o més camions i ens enfilem dalt d'un pont a filmar-los. La cosa ja s'ha complicat de tal manera que ara em toca fer també cròniques en castellà per al *Telediario*, tot i que no sabem encara com les farem arribar. Faig una entradeta dubitativa sobre el pont. Un Jeep ve ràpidament i ens diu que no podem estar-nos-hi. Afirment que el decret de llei marcial que ha proclamat el govern xinès prohibeix als periodistes estrangers que restem dins el país. Jo no ho havia entès això i no se m'acut una altra cosa que preguntar si ens pensen arrestar. L'oficial em mira confús i no sap què respondre. No el deixo pensar massa i decidim que millor pujar al cotxe mentre ell s'ho rumia. En un instant hem arrancat i hem desaparegut de la seua vista. Però la notícia és inquietant. Ací és molt difícil passar desapercebut i si es confirma això que ens han dit imagine que ens faran marxar d'una manera o d'una altra. Però també és un poc absurd tot plegat. Ells saben on som i en quines habitacions dormim, ens hem registrat i ens hem acreditat davant el govern. Tornem cap al centre especulant sobre el que ens espera els pròxims dies i a mitja conversa m'adone que encara porte penjant del coll l'acreditació que em van donar el primer dia i que em van fer jurar que no em llevaria per res del món. Ho faig ara. Me la despenge i la guarde a la butxaca de la jaqueta. Total...

* * *

La pressió de la llei marcial fa canviar les regles de mercat. Allà on abans tots competíem ara tots col·laborem. Tant fa de quina cadena, de quin diari o de quin país ets. Les informacions circulen a tota velocitat i en treiem profit tots.

Ara és la matinada i fa uns minuts ens han avisat d'enfrontaments greus en diverses zones de Pequín. Companys repartits pertot arreu fan córrer la veu que hi ha els primers morts a l'estació de trens i xocs importants amb l'exèrcit a la universitat i en dues barriades de l'extraradi. Eixim a tota velocitat repartint-nos les zones, a mi em toca anar a l'estació, però quan hi arribe els enfrontaments s'han acabat. Hi ha una tensió espessa i estranya en l'ambient amb els camions de l'exèrcit clarament disposats en una posició molt més hostil que els dies anteriors. Pertot arreu hi ha grupets de joves que s'apleguen i es dissolen ràpidament mentre criden i fan gestos no sé si de protesta o de desesperació. Se'ls veu rabiosos però impotents alhora. Com pensen enfrontar-se a l'exèrcit? De quina manera esperen resistir el seu pas? Baixe del cotxe i deixe Márquez dins amb la càmera per si de cas. Entre a pas lleuger al gran vestíbul de l'estació i la tafaneria em lleva un moment el cap del lloc. Veig que hi ha un immens mapa ferroviari de la Xina i que totes les línies, totes, són radials des de Pequín. No puc evitar-ho, m'impacta tant de centralisme, però no em puc permetre un instant de desconcert. Dins l'estació es veuen les restes dels enfrontaments però estic sol, no parle xinés i no trobe ningú que parle cap cosa que jo puga entendre. Em sent impotent i supose que els joves, lògicament, se senten desconfiats. No se m'acosten ja amb aquella alegria de fa dies. Alguna cosa s'ha trencat aquesta nit a Pequín.

* * *

Sembla que hi ha una primera idea sobre com traure les imatges de Pequín. Però és molt bèstia. Han proposat que els periodistes que som ací, un centenar ben llarg ara, anem abandonant Pequín de forma esglaonada, si pot ser un cada dia, portant una cinta màster amb la faena de tots. Sembla que han organitzat un operatiu a Hong Kong i un altre a Tòquio des d'on es pot enviar tot el material. Algú va a cercar la cinta a l'aeroport i l'únic que cal és, doncs, transportar-la. Algú pregunta per què no anem a l'aeroport i li la donem a qualsevol persona amb cara de bon xicot que hi viatge, amb instruccions concretes de com lliurar-la. Jo explique que això ho feien els de TV3 en la seua primera època amb el pont aeri a Madrid però els caps diuen que no. Que no volen arriscar-se que vaja a parar a algú del govern que ens faça caure en una trampa. Em sembla un pèl exagerat però no proteste. També passa que el nombre de vols que ixen de l'aeroport de Pequín cap a l'estranger és inusualment baix, així que mentre no trobem una alternativa això és el que farem. Passen un full on ens demanen que apuntem quin dia tenim previst marxar i en quin vol, per a coordinar

l'operatiu. I m'adone que jo hauré de preguntar-ho. Ja me n'anava, m'he quedat però no sé si m'aguantaran molts més dies ací. Ja fa setmanes que estem amb aquest tema de la Xina i ara mateix amb la Misquita al Panamà i jo ací a Pequín el Juan Manuel deu estar patint molt a la redacció per a poder fer una faena presentable. Demà telefonaré i preguntaré quin pla tenen...

* * *

Imatge surrealista. Entre els camions de militars passa una xicota molt ben vestida, amb unes sabates negres de tacons alts que porta una bossa de paper amb el logotip de la Generalitat de Catalunya. Me l'he quedada mirant com un babau fins que he recordat que fa un mes o alguna cosa així va venir el president Pujol i van fer una gran exposició de Tàpies ací, a Pequín. Supose que la bossa deu venir d'aleshores. La xicona, ho aclarisc, té faccions orientals.

* * *

Intente parlar amb el trio de dirigents de la plaça a veure què esperen que passe. Wuer parla molt nerviós. Queda poc d'aquell xicot impressionant que fa una setmana va plantar cara a Li Peng. Va movent les mans molt ràpidament i gira el cap de forma constant cap a un costat i l'altre. Em preocupa i entenc com es deu sentir. Tenir el que diuen que és el tercer exèrcit més gran del món com a enemic no és cap broma i els incidents amb trets i ferits, morts fins i tot, sovintegen ja massa les darreres hores. Em dóna un pamflet que han escrit convocant a una gran manifestació per a demà. El trobe bellíssim, dolorosament bell. El paper és molt fi i la cal·ligrafia excelsa. No li pregunte què diu per no atabalar-lo més però decidisc guardar-lo amb molta cura.

Quan se'n va m'adone que al nostre darrere hi ha una xicota que remena una espècie de màquina d'escriure molt sorprenent. Millor dit: que a mi em sorprén molt. Parla un anglés molt fluid i li demane què és allò que usa. Somriu perquè per a ella és evident que es tracta d'una màquina d'escriure. Però no per a mi. Té una part semblant, que me la recorda de forma vaga, però més aviat es tracta d'una espècie de palanca que agafa un caràcter amb una espècie de pinça i el percut contra el paper. Ho entenc. Tal com és la llengua xinesa, on les lletres no expressen sons sinó idees, la simple noció d'un teclat és absurda. Així que s'han empescat una mena de plaques amb els ideogrames més habituals per a parlar d'una qüestió i les van reemplaçant quan cal. Això

significa que hi ha una placa per a parlar d'amor i una per a parlar de política, una per a parlar de ciència i una per a parlar de filosofia. I així vas sumant. El resultat és que un o una mecanògrafa és un personatge extraordinàriament buscat. La complicació del sistema em fascina i després de preguntar una bona estona acabem derivant en els ordinadors. Em diu que té un amic que té un Macintosh i que ella pot dibuixar els caràcters amb un programa amb la pantalla –programa que per la descripció que en fa és un MacPaint–. Li dic que jo en tinc un a casa, de Mac, i posa uns ulls d'ambició que em sorprén. Només de mirar la màquina que usa ara, però, em faig conscient del canvi enorme que significaran els ordinadors amb pantalla gràfica per a aquesta gent i la mà de ferralla que s'estalviaran quan puguem oblidar tot això de les plaques.

* * *

Sembla que les primeres imatges que ixen per la via del passatger cap a Hong Kong han arribat a casa. Per telèfon discutisc amb la redacció què cal fer. No puc enviar cròniques del que passa avui en el sentit més estricte perquè allà arriben ben bé demà. Així que em demanen *color*, històries personals i coses així.

Ens comuniquen també que els de la CNN tenen una cadena que emet en espanyol que es diu CNN-Telemundo, que el seu enviat especial és un dels primers que se n'ha anat i que en qualsevol moment vindran a demanar-nos si els faríem de corresponsals nosaltres. A Madrid els encanta la perspectiva de ser col·legues de la totpoderosa CNN, així que ara ens tocarà fer més faena encara. Efectivament, vénen, ens deixen un indicador de micro de la CNN i quedem que les mateixes cròniques que fem per a casa les gravarem fent l'entradeta amb l'indicador de micro de TVE primer i la repetirem després amb el de la CNN. Em toca a mi la primera i m'ix fer-la en mexicà, o no sé si en castellà a la valenciana, amb les ces sonant esses i coses així. Els de l'equip riuen tant que hem de parar de gravar. Per la salut de tots decidim que millor parle com si fóra de Valladolid. La perspectiva que això fóra possible m'espanta però em pose seriós i faig la faena tan professionalment com puc. Acabe l'entradeta amb un «Vicent Partal. CNN-Telemundo. Pequín» i tornem a discutir, ara pel nom. Que si hauria de dir Vicente... Sí home, i què més? Això sí que no. Si volen ho faré a l'anglesa, *Vincent*, però *Visente* ni pensar-ho. No.

* * *

Veig el primer tanc als afores de Pequín. Ja m'havia acostumat al paisatge dels camions però el blindat imposa sobre manera. Duu les insígnies ben visibles, així que podem imaginar d'on vénen. Són del 39é cos de l'exèrcit que després sabrem que està estacionat normalment a Liaoning. Si han vingut per la carretera, i això és el que sembla, calculem que deuen haver tardat uns tres dies a arribar. Per tant, l'ordre de marxa ja és antiga i si els han fet moure a ells és possible que moltes més tropes estiguen a punt d'arribar a la capital.

A la plaça afirmen que hom havia mobilitzat el batalló 38 de Tianjin, un batalló d'universitaris i que aquests s'han negat a seguir les ordres. Ens presenten un xicot que diu que ho era i que ha desertat. No sé si creure-me'l. No en tinc cap prova, excepte la candidesa dels estudiants.

* * *

Que si anem a una discoteca? Ara? Però hi ha discoteques a Pequín? La proposta m'agafa tan de sorpresa que no sé ni què dir. No m'agraden les discoteques a casa i per tant no tinc un interès especial per anar-hi, però ja que els altres hi van opte per acompanyar-los. Em supera la curiositat.

Això que n'han dit discoteca, però, resulta ser una casa particular al barri de les ambaixades. Ens costa Déu i ajuda trobar-la i això vol dir que la discreció és total. Quan entrem no hi ha ni una dotzena de persones. Xinesos i xineses que vesteixen més o menys a la forma occidental, amb pentinats elaborats. Els de fora som més. Només el nostre grup devem ser una trentena. Tenen una il·luminació rogenca que deuen considerar moderna però que a mi em recorda les cambres de revelar fotografies. I la música és tota xim-pum xim-pum. Ens expliquen que no és fàcil trobar discos de música occidental i que ho aprofiten tot. Decidisc que si aquests també posen l'Iglesias jo me'n torne a peu a l'hotel. Tenen poca beguda disponible. Uns sucs que no gose preguntar de què són i cervesa d'aquesta xinesa tan poc agradable al tast. Després dels primers minuts de curiositat, comence a avorrir-me. No sóc de ballar i la música, tot i que no la posen tan forta com a casa nostra, tampoc no deixa xarrar a gust. No sóc l'únic avorrit, així que uns quants decidim tornar-nos-en caminant. Calculem que vol dir un passeig més o menys d'una hora, però la fresca és molt agradable avui, així que fem via. De tant en tant, hi ha algú pel carrer que mira estranyat el grup. Però els policies que hem vist no ens fan ni cas. És ben estranya aquesta llei marcial.

* * *

El Márquez organitza un operatiu amb càmeres Handicam escampades per les cruïlles principals de Pequín a veure si enganxa l'entrada dels tancs a la ciutat. Tornem al lloc on ahir vam veure els primers i han desaparegut. Cap a on? No sembla que cap a dins de la ciutat. Intentem parlar a través de la traductora amb una gent que s'està prop d'on els vam veure. No són militars però diuen que ja està bé de molèsties i problemes, que estan cansats d'això dels estudiants i volen que torne la normalitat. Són les primeres persones, fora del cercle de poder, que sent que parlen malament de la revolta. M'impacta. Afirmen que els estudiants estan creant més problemes que solucions. I veuen normal que l'exèrcit intervinga per a posar l'ordre a Pequín. Els pregunte si aquests dies han anat a la plaça o s'han acostat al centre. No. Un d'ells em respon amb una llarga xarrameca que la traductora deixa en «ni ganes». «Ni ganes?», que li pregunte. Ha parlat més d'un minut i la traducció és «ni ganes?». Em mira amb cara de cansada i em diu que millor que ho deixem així, que ja m'ho explicarà.

La ciutat va apagant-se a mesura que passen les hores i l'ocupació militar es va fent evident. A la plaça hi ha encara desenes de milers de persones, tenses i expectants, però del primer cinturó de trànsit cap allà tot és ja en mans de la policia i l'exèrcit. Pense que podrien ofegar-los de fet amb un bloqueig. El centre de Pequín és immens però no tant perquè puguen resistir setmanes si els tallen els aliments i no deixen passar productes de primera necessitat.

Els soldats que hi ha ara no són com els del primer dia. Alguns companys diuen que han parlat amb algun d'ells i els han explicat que fa més d'una setmana que estan tancats a les casernes sense contacte exterior. Els han dit que la pàtria perilla i tot això. No sé si ho han cregut però el seu tracte és molt més agressiu. He intentat acostar-me a algun dels punts de control que han creat i no em deixen ni arrimar-me. De seguida apunten amb els rifles i fan senyals ostensibles perquè no faces ni un pas més. Els estudiants que abans els envoltaven discutint, amb aquesta nova fornada de soldats es mantenen allà lluny. Han creat una espècie d'operatiu que fa que un petit grup sempre tinga contacte visual des de lluny amb els controls militars. Se'ls veu cansats. Als xiquets.

* * *

Hi ha un altre ferit, diuen que per una bala. El porten ràpidament cap a una ambulància. Per la manera com el mouen els infermers, ja es veu que no hi ha res a fer. Una xiqueta mira cap a terra, dic jo que per no mirar.

* * *

Arriba un company italià que ha acompanyat Gorbaxov a Xangai. Diu que el líder soviètic només s'hi va estar cinc hores i que ni tan sols va baixar del cotxe. No sé si es deu sentir atabalat, estrany, inquiet. Però de segur que passen moltes coses pel seu cap. Divertit no crec que ho trobe. Ell mateix s'enfronta a casa a situacions molt complicades de gestionar i no crec que li resulte divertit veure patir els altres. Potser es pregunte si a ell també li tocarà passar algun dia per una situació semblant. Potser només pensa com podria traure'n profit. A Moscou, algunes de les llengües més verinoses de la ciutat el presenten com un tipus sense escrúpols. A mi no m'ho sembla, però no se sap mai. A Xangai el van dur a veure una fàbrica d'ascensors. M'imagino com d'interessant devia resultar-li...

* * *

Un grup d'estudiants s'enfronta amb la policia intentant travessar un dels punts de control de l'exèrcit. Els han pegat de valent i els soldats han fet trets, aparentment, a l'aire. Quan s'han replegat duïen un bon gruix de ferits. Alguns, malgrat tot, somreïen encara i ens feien la V de la victòria. M'estic començant a deprimir. Tem que tot això acabarà molt malament.

* * *

Corredisses a l'hotel. Sembla que un grup d'estudiants ha aconseguit entrar a Zhonanhai, la seu de la presidència de la Xina. Eixim a tota velocitat cap allà. En passar per davant de la plaça observe dos canvis sorprenents. D'una banda, algú ha tirat pintura al retrat de Mao, de colors. I després, al mig de la plaça, hi ha gent fent alguna cosa que no entenc què és. Sembla com si obraren. No sé si estan pensant a parapetar-se. No ens podem aturar, però, a veure de què es tracta.

Arribem a Zhonanhai i l'escena és estranya. Hi ha un grup d'un centenar de xiquets cridant i un parell de fileres de policia que protegeixen l'entrada. Els policies estan

asseguts tots ells en la mateixa posició, amb les cames encreuades. Quin sentit té que deixen els estudiants manifestar-se ací, en el rovell de l'ou del poder? Com es concilia això amb l'actuació tan contundent ahir de l'exèrcit? És una marxa enrere?

A més, no ens posen cap problema a l'hora de filmar. Els filmem tant com volem i tanta estona com volem. M'he assegut un moment a la furgoneta i m'he quedat mut pensant. Això cada vegada és més difícil. El nostre contacte amb el món exterior és cada vegada més limitat, només el telèfon. Resulta impossible preguntar res als del govern, que ens ignoren. I els estudiants sembla que han perdut la seua eficàcia d'abans. Cada vegada són menys i estan més cansats. Amb aquestes poques eines no sé com treballar. El cap comença a reaccionar tard i malament. I ja han aparegut algunes de les meues temudes migranyes. Es va fent fosc a Pequín mentre pense i pense sense trobar la solució.

* * *

Ahir vam anar corrents a Zhonanhai sense esperar la traductora. En tornar teníem temps d'editar una peça i enviar-la amb el correu del tsar, que és com la colla de bromistes ha començat a dir dels periodistes que van amb avió a Hong Kong. Així que vam fer una cosa d'aquelles *de color* que ens demanen. Vaig explicar el que veia però avui m'he adonat que els meus ulls veien una cosa que no passava. M'explique. Després dels greus incidents que ja estan passant, veure una colla d'estudiants manifestant-se a la porta del palau de govern sense que els policies feren res per a impedir-ho, per a mi era una prova de la voluntat del govern xinés de trobar una via conciliadora. Si no, els haurien pegat o disparat. Però resulta que, segons la nostra francesa experta en temes xinesos, la posició en la qual seien els soldats i els policies té una significació molt agressiva. Ens ha dit que per als estudiants era pitjor això que no que els pegaren. O siga que he enviat una preciosa mentida cap a casa. Honrada. Però mentida al cap i a la fi.

* * *

M'avisen que si la situació s'allarga hauré de tornar cap a casa. Ho imaginava. Ni desallotgen la plaça ni els estudiants guanyen i les setmanes van passant. Amb els problemes que tots tenim per a enviar el senyal, a més, sembla que cada vegada hi ha menys imatges disponibles. I en la televisió, per desgràcia, si no tens imatges no tens

res. Restrepo se'n torna demà cap a Manila i els altres intenten quedar-s'hi uns dies més. Jo faré el que em diguen, no tinc cap més remei.

* * *

Els estudiants han detingut ells mateixos els tres que van tirar els ous amb pintura sobre el retrat gegant de Mao i els han lliurat a la policia. Discuteixen si han fet bé o si havien de jutjar-los ells mateixos. Algú diu amb tota la raó del món que lliurar-los a la policia és condemnar-los a mort. Uns altres afirmen que si no ho fan ja es poden acomiadar, ells, de qualsevol possible solució negociada al problema de l'ocupació de la plaça. Això vol dir que hi confien encara, doncs.

Els de la pintura no són de Pequín. Han vingut de fora i hi ha gent que els acusa despectivament de ser llauros. Diuen que vénen de Hunan, com si això fóra no sé si una disculpa o un agreujant –potser una explicació.

Bona part dels estudiants estan seriosament ofesos per l'atac al retrat de Mao, però diria que hi ha un grupet que comença a entendre que Mao és l'origen del problema. La divisió entre els diversos grups d'estudiants és cada vegada més clara. S'han creat una espècie de petites àrees delimitades on s'agrupen els que pensen més o menys el mateix. Els més prooccidentals s'han apoderat dels autobusos que hi ha a la zona pròxima al Kentucky. De forma coherent, si ho puc dir. No sé si tot plegat no és un poc massa. En realitat, la pintura vessada sobre el retrat és minúscula i només altera un poc una cella de Mao, la de l'esquerra. Amb un carretó d'aquells elevadors un parell de tècnics han desplegat una gran tela grisa per a tapar el quadre. De color gris fosc, gairebé negre.

* * *

Hi ha sobre un camió militar els tres líders de la revolta. Chai trau una veuarra improbable i crida consignes als estudiants que han aturat el comboi. Porta una cua al cabell amb una goma blanca. Al seu costat, Wuer crida en la direcció oposada, tots dos dalt del motor mentre Wang agafa Wuer per la cama, com si li fera por que anara per terra. Wuer està molt excitat. Se li veuen les venes del coll i porta la camisa molt oberta, amb les mànigues arromangades. Wang duu un polo de ratlles fines blaves i se li comença a veure una barbata que no sé si és de no afaitar-se o voluntària. Els soldats els escolten dempeus sobre el remolc. Veig que tots duen cantimplores, unes cantimplores redones d'aspecte marcial. La mirada dels estudiants, trets d'ells tres, no

la sé definir. Por? Inseguretat? Resignació? El comboi l'han aturat però els soldats eren prou per a aturar-los a tots.

* * *

Xarrem sota el retrat tacat de Mao, amb restes de pintura blava, roja i groga. No puc evitar pensar que són els colors preferits de Joan Miró. La conversa és apassionada amb alguns estudiants d'art que ho saben tot sobre aquesta pintura. La imatge que presideix la plaça s'hi està des del 1949, però el seu autor l'ha anat retocant amb el pas dels anys. M'expliquen, per exemple, que després de la Revolució Cultural el van alterar lleugerament perquè es veren les dues orelles del líder de la revolució. Segons sembla, això significava que el camarada secretari general escoltava a tots i no a uns pocs. També li han anat canviant la roba i el barret. És un quadre que evoluciona amb el pas dels anys. Jo dic que a mi em sembla que és l'única icona global que té la Xina. Els Estats Units tenen la Coca-Cola i els xinesos Mao. La comparació no agrada, no sé si per irreverent o perquè els meus interlocutors viuen en un món on el concepte de marca simplement no té sentit. A la plaça fa un vent molt fort i m'adone que molts xiquets porten màscares per a respirar. Em sent molt estrany.

* * *

Mire amb alarma la llibreta. Cada dia prenc menys notes i les que prenc són més difícils d'entendre després. L'esgotament s'apodera de mi. Escric amb una lletra menuda que fins i tot a mi em costa desxifrar quan han passat uns dies. He perdut algun full, arrancat per a llegir una entradeta o per a passar una nota. El que em fa por, però, és perdre-la.

* * *

Per primera volta veig com els estudiants tomben un dels autobusos que els feien de refugi. L'han fet caure, pesadament, al mig d'una avinguda i li han pegat foc. Fins ara havien estat molt continguts, massa educats i tot. Semblava que no s'atrevien a trencar res. Interprete que és un mal senyal.

* * *

Finalment, m'embarque en un vol cap a Hong Kong. Trist. Cansat. Esgotat. No sé encara com pot acabar tot això i reste molt inquiet per la marxa, però no puc fer-hi gran cosa més. Fa uns dies, la brutalitat de la policia i l'exèrcit era notable i en qual-sevol moment sembla possible l'atac final, però darrerament ha minvat la tensió. És com si els militars estigueren buscant alguna cosa. I no sé si és una eixida negociada o si estan esperant que arriben encara més tropes. Perquè amb la quantitat de soldats que hi ha desplegats ja a Pequín ja en tenen de sobres per a traure tots els xiquets de la plaça, o és que esperen que s'esgote el moviment ell sol? De la tele m'han preguntat si tinc algun argument fort que faça pensar que passarà alguna cosa de forma imminent, algun detall que justifiqui la meua estada encara més temps. Els he dit la veritat: que no ho sé. El nas em diu que això acabarà tard o d'hora i que els estudiants pagaran cara la gosadia, però aquest no és un argument sòlid per a vendre a casa. Així que em fan fer les maletes i cap a casa. M'he pegat una dutxa molt llarga a l'habitació i he passejat una estona pels carrers que envolten l'hotel. Com si cercara els minuts de calma que no he tingut.

* * *

L'avió va pràcticament buit i aprofite per a estirar-me i descansar una bona estona. Fa setmanes que no tenia dues hores així de llargues, sense res a fer. A l'aeroport no he trobat res per a llegir en el viatge, cap diari ni llibre ni res. Suppose, però, que a Hong Kong podré carregar de tot.

Observe que a fora de l'aparell hi ha una foscor molt notable. Primer, pense si estem volant massa alt per a veure els llums de les ciutats, però més tard m'adone que la Xina és un país amb molt poca llum. Me n'adone quan, allà al fons, comença a esclatar una claror que amb el pas dels minuts ho inunda tot. És Hong Kong. O millor dit: els llums de Hong Kong que enmig de la foscor del camp xinés semblen una torxa projectant-se sobre el cel.

Passada una bona estona, el capità anuncia que aterrem i jo comence a veure al·lucinacions. No entenc res. L'aparell és com si aterrara en una gran avinguda com ara Germanies, però sense arbres. A mesura que l'aparell va baixant, es col·loca enmig de finques que són a banda i banda de la pista. Sabia que a Hong Kong el terreny és escàs, però això és una bogeria inexplicable. L'avió va baixant i veus els del sisé que es barallen, i la del cinqué que mira la tele, i l'avi del quart que és al balcó (amb un tap per a les orelles, suppose), i després el tercer, que té els llums apagats i penses on deuen ser, i

els del segon, que estan sopant, i el del primer ja ni el veig perquè només veig que el mar és al final de la pista i sembla que no tindrem temps de frenar.

Per sort m'equivoque. L'avió frena jo diria que gairebé amb el morro sobre l'aigua i tot d'una s'aparta a un lateral. Aquest aeroport és de bojós i m'ha pujat l'adrenalina com si haguera anat amb un coet a la lluna. Espere que enlairar-se siga més raonable que tot això.

* * *

Fa dies que, vist el que ha passat a Pequín, em pregunte com és que la majoria dels habitants de Hong Kong volen ser xinesos. Ho he entés, com qui diu, a penes posar els peus fora de l'avió: volen ser xinesos perquè són xinesos. Així de senzill. Només has de veure les cares per a entendre que això de Hong Kong és la Xina amb una superestructura britànica i prou. És comprensible, doncs, que vulguen ser el que són, tot i que la perspectiva de ser governats per Deng deu ser aterridora. A Hong Kong hi ha entre la gent jove una enorme mobilització pel que passa a Tiananmen, però malgrat això sembla que ningú no qüestiona de debò el retorn de la ciutat a la República Popular d'ací a una dècada més o menys. La bandera dels cinc estels onejant sobre Port Victòria és una imatge que aquesta nit se'm fa massa estranya, però. Com incompatible. Encara no m'he recuperat i tot em sembla estrany. L'ambient. La llibertat d'entrar on vull quan vull. Les botigues. La música. Els autobusos de dos pisos. En una tenda em compre un pin amb la bandera de Hong Kong. A la maleta duc una samarreta de la Universitat de Beida, la cinta que em va donar aquell jove del metro i el pamflet que em va lliurar el Turc. Seran tots els records que em quedaran d'aquestes setmanes intenses que he viscut a Pequín. Això, però també les cares, les il·lusions i la força dels estudiants. Potser tot acabarà malament però fins i tot si això passa, si finalment aixafen el moviment, una generació sencera restarà marcada per sempre perquè van viure unes setmanes de llibertat quan l'estiu del 1989 arribava a Pequín. I això no és fàcil d'oblidar.